

EDITURA DE VEST

www.connect-romania.ro
www.unitbv.ro
<http://norwaygrants.just.ro>
www.norwaygrants.org

VIOLENȚA DOMESTICĂ - INTERVENȚIA COORDONATĂ A ECHIPEI MULTIDISCIPLINARE

MINISTERUL JUSTIȚIEI

Programul de finanțare RO20-*Violența domestică și violența bazată pe deosebirea de sex*

GABRIELA DIMA MIHAELA DANA BUCUȚĂ
IOLANDA FELICIA BELDIANU

INTERVENȚIA ÎN VIOLENȚA DOMESTICĂ: FORMAREA ECHIPEI MULTIDISCIPLINARE

Ghid pentru formatori

Construirea rețelei de specialiști în
consilierea traumei

connect CONstruct NETwork in Counselling for Trauma

ISBN 978-973-36-0656-7

UNIVERSITATEA
BABEȘ-BOLYAI

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Proiect finanțat prin Mecanismul Financiar Norvegian 2009-2014

**Gabriela Dima
Mihaela Dana Bucuță
Iolanda Felicia Beldianu**

Programul de finanțare RO20 “Violența domestică și
violența bazată pe deosebirea de sex”

**CONNECT:
CONstruct NETwork in Counselling for Trauma
Construirea Rețelei de Specialiști în Consilierea Traumei**

**INTERVENȚIA ÎN VIOLENȚA
DOMESTICĂ: FORMAREA ECHIPEI
MULTIDISCIPLINARE.
*Ghid pentru formatori***

Proiect finanțat
prin Mecanismul Financiar Norvegian 2009-2014

Referent științific:

Prof. Univ. Dr. Doina Usaci,
Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Universitatea „Transilvania” Brașov

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Intervenția în violența domestică : formarea echipei
multidisciplinare/Ghid pentru formatori - coord.:

Gabriela Dima, Mihaela Dana Bucuță, Iolanda Felicia
Beldianu. -

Timișoara : Editura de Vest, 2015

I. Dima, Gabriela, coord

II. Bucuță, Mihaela Dana (coord.)

III. Beldianu, Iolanda (coord.)

316.613.43:316.356.2

© – 2015 – EDITURA DE VEST – TIMIȘOARA
P-ța Sf. Gheorghe nr. 1, ROMÂNIA

**Gabriela Dima
Mihaela Dana Bucuță
Iolanda Felicia Beldianu**

Programul de finanțare RO20 “Violența domestică și
violența bazată pe deosebirea de sex”

**CONNECT:
CONstruct NETwork in Counselling for Trauma
Construirea Rețelei de Specialiști în Consilierea Traumei**

**INTERVENȚIA ÎN VIOLENȚA
DOMESTICĂ: FORMAREA ECHIPEI
MULTIDISCIPLINARE.
*Ghid pentru formatori***

Proiect finanțat
prin Mecanismul Financiar Norvegian 2009-2014

**Editura de Vest
Timișoara, 2015**

ISBN 978-973-36-0656-7
Redactor: Ion Ilin
Tehnoredactare: Vlad Băluțescu
Apărut: 2015

INTERVENȚIA ÎN VIOLENȚA DOMESTICĂ: FORMAREA ECHIPEI MULTIDISCIPLINARE

Ghid pentru formatori

Prefață	7
INTRODUCERE	11

SECȚIUNEA I. ASPECTE TEORETICE PRIVIND FORMAREA ADULȚILOR ÎN DOMENIUL VIOLENȚEI DOMESTICE.....

Capitolul 1. Formarea adulților.....	21
Capitolul 2. Nevoia de formare a echipei multidisciplinare de intervenție în violența domestică.....	24
Capitolul 3. Dinamica grupurilor de formare: crearea echipelor multidisciplinare.....	27
Capitolul 4. Rețele locale funcționale: Modele de bună practică.....	29

SECȚIUNEA II. METODOLOGIA DE FORMARE.....

Capitolul 5. Modelul 4MAT.....	38
Capitolul 6. Metode și tehnici de acțiune.....	47

SECȚIUNEA III. DESIGNUL PROGRAMULUI DE FORMARE A SPECIALIȘTILOR ÎN VIOLENȚA DOMESTICĂ.....

Capitolul 7. Scopul și obiectivele formării.....	51
Capitolul 8. Desfășurarea sesiunilor de formare.....	53
8.1. Sesiunea 1: Formarea grupului.....	53
8.2. Sesiunea 2: Violența - definire și teorii explicative.....	57
8.3. Sesiunea 3 și 4: Dinamica violenței în relația de cuplu.....	62
8.4. Sesiunea 5: Recunoașterea violenței în cuplu și evaluarea riscului. Dificultăți apărute în practică.....	73
8.5. Sesiunea 6, 7, 8: Intervenția și rolurile specialiștilor.....	78
8.6. Sesiunea 9: Principii de lucru în violența domestică.....	87
8.7. Sesiunea 10: Întrebări, aplicații, exerciții suplimentare pentru formarea echipei.....	93
8.8. Sesiunea 11: Final.....	97

Capitolul 9. Transferul cunoștințelor și abilităților în practică. Supervizarea și evaluarea.....	101
SECȚIUNEA IV. DOCUMENTE SUPORT.....	102
Capitolul 10. Fișe de lucru.....	102
10.1. Fișa 1: Pre-test / post-test.....	102
10.2. Fișa 2: Tipuri de interacțiuni agresor – victimă.....	104
10.3. Fișa 3: Icebergul intervenției.....	105
10.4. Fișa 4: Schema rețelei comunitare.....	106
10.5. Fișa 5A-5B: Model de plan de intervenție pe servicii.....	109
10.6. Fișa 6: Descriptorul comportamentului violent.....	109
10.7. Fișa 7A-7B: Principii de lucru în violența domestică.....	111
10.8. Fișa 8: Recomandări pentru supervizare în servicii specializate pentru victimele violenței în familie.....	115
10.9. Fișa 9: Chestionar de evaluare a riscului.....	116
BIBLIOGRAFIE.....	120

PREFAȚĂ

Elaborarea acestui ghid pentru formatori în construirea de rețele de specialiști în violența domestică s-a realizat în cadrul proiectului „CONNECT” - **Construirea Rețelei de Specialiști în Consilierea Traumei** (CONstruct NEtworkin Counsellingfor Trauma), finanțat prin Mecanismul Financiar Norvegian 2009-2014, Programul RO20 – „*Violența domestică și violența bazată pe deosebirea de sex*”, axa prioritară 3 „*Formarea profesională*”. Proiectul este coordonat de Universitatea Transilvania din Brașov și implementat împreună cu partenerii Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu - Centrul de Cercetare Psihologică, Universitatea Babeș-Bolyai Cluj Napoca - Centrul de Cercetare și Prevenire a Violenței Familiale și Societale, Asociației Femeilor împotriva Violenței ARTEMIS și The Foundation TISIP, Norvegia.

Obiectivul general al proiectului CONNECT vizează transferul de cunoștințe și competențe specifice în vederea dezvoltării și consolidării serviciilor legate de violența domestică, prin:

O1: Dezvoltarea unui *Program de Formare Profesională* a specialiștilor care lucrează în domeniul violenței domestice prin elaborarea a două instrumente de lucru - *Manual pentru specialiști* și *Ghid pentru formatori* - și formarea a minim 8 formatori care să asigure o instruire unitară, standardizată a specialiștilor;

O2: Creșterea nivelului de cunoștințe, abilități și capacitate emoțională necesare pentru a înțelege și sprijini atât pe femeile care sunt victimă a violenței domestice, cât și pe agresori, pentru cel puțin 250 de specialiști din cadrul instituțiilor publice și private cu atribuții și activitate în domeniul violenței domestice;

O3: Creșterea eficienței de colaborare și coordonare intra- și inter-instituțională în activitățile de prevenție și intervenție în violența domestică, prin realizarea formării în grupuri mixte, cu reprezentarea tuturor categoriilor profesionale principale;

O4: Colectarea de bune practici și asigurarea transferului de cunoștințe și experiențe în domeniul formării, prevenirii și combaterii violenței domestice între partenerii români și norvegian. Prin obiectivele urmărite proiectul răspunde astfel, priorităților și obiectivelor stabilite prin *Strategia națională pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie pentru perioada 2013-2017* elaborată de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

Proiectul urmărește instruirea standardizată a specialiștilor, printr-o viziune și concepție unitară, cu accent pe parteneriat și colaborare în rețea. În acest sens, instruirea este organizată în formula echipelor multidisciplinare, incluzând personal atât din instituțiile publice, cât și private, cu atribuții și activitate în domeniul violenței domestice. Accentul este pus pe clarificarea rolului fiecărui specialist, a responsabilităților și limitelor în cadrul echipei multidisciplinare, în vederea creșterii colaborării inter- și intra-instituționale, care să ducă la reducerea timpului de intervenție și să asigure protecția mai eficientă a victimei abuzată în relațiile partenoriale.

Programul de formare profesională a specialiștilor din domeniul violenței domestice prezentat în acest ghid a fost elaborat pe baza unui *Studiu de evaluare a nevoilor de formare* derulat în prima etapă a proiectului sus menționat și a manualului pentru specialiști „**Violența în familie: Intervenția coordonată a echipei multidisciplinare**”, elaborat în cadrul aceluiași proiect. Astfel, *Ghidul pentru formatori* și *Manualul pentru specialiști* sunt instrumente care se recomandă a fi folosite împreună în formarea echipelor multidisciplinare de intervenție în violența în familie. În plus, *Mapa specialistului* va cuprinde instrumente de lucru și materiale puse la dispoziție de către asociațiile ARTEMIS, Cluj-Napoca și A.L.E.G., Sibiu, cărora le mulțumim încă o dată.

Ghidul de față se adresează specialiștilor formatori/traineri sau cadre didactice care instruiesc personalul cu atribuții în domeniul prevenției și intervenției în violența domestică. Specificul lui este dat de faptul că este destinat trainerilor cu experiență de formare,

familiarizați cu metode de acțiune și cu experiență în violența domestică, întrucât scopul principal al proiectului CONNECT este să formeze echipa multidisciplinară de intervenție în violența domestică. De asemenea, poate fi util persoanelor interesate de domeniul formării adulților în general, ca model de abordare, structurare și implementare a unui program de formare profesională de scurtă durată.

Lucrarea este originală în domeniul violenței domestice prin aceea că prezintă detaliat nu doar programul de formare și implementarea acestuia, ci și concepția sa. Metodologia care stă la baza fundamentării programului de formare profesională este fundamentată științific, iar ghidul răspunde provocării de formare profesională în grupuri mixte, compuse din specialiști cu profesii diferite care fac parte din echipa de intervenție multidisciplinară.

Pentru maimulte detalii despre proiect vă invităm să vizitați pagina de web: www.connect-romania.ro.

Mulțumim tuturor celor implicați în realizarea acestui ghid pentru aportul lor:

- *Maria Popa*, Președintele Asociației Femeilor Împotriva Violenței ARTEMIS, Cluj-Napoca
- *Camelia Proca*, Președintele Asociației pentru Libertate și Egalitate de Gen, A.L.EG., Sibiu
- *Dina Loghin*, Președintele Fundației Șanse Egale pentru Femei (ȘEF) Iași
- *Mihaela Elena Săsărman*, Președintele Asociației TRANSCENA, coordonator Rețeaua Violența Împotriva Femeii
- *Ionela Horga*, Coordonator de programe, Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii, Târgu-Mureș.

INTRODUCERE

Un rol important în dezvoltarea Politicilor privind violența domestică (având ca scop descurajarea agresorilor în perpetuarea comportamentului violent și oferirea de suport pentru protecția victimelor) în România l-a avut JSI Research & Training Institute, Inc. București, România (JSI Research & Training Institute, 2007). Prin Inițiativa pentru sănătatea familiei în România, JSI a coordonat și a susținut ONG-uri românești să înființeze Coaliția Împotriva Violenței ca mecanism de întărire a capacității societății civile de a combate violența asupra femeilor. Rolul Coaliției a fost important în stabilirea unor parteneriate pe termen lung între ONG-uri, îmbunătățirea comunicației între societatea civilă și guvern și coordonarea activităților pentru apariția legislației pentru prevenirea violenței în România.

Documentul de politică publică privind violența domestică în România (JSI Research & Training Institute, 2007) subliniază că primele reacții structurate la violența asupra femeii au venit dinspre societatea civilă, iar primele programe au inclus cercetare privind traficul de persoane, prostituția și abuzul sexual și au creat servicii de sprijin pentru victime, înființând adăposturi temporare.

Campaniile împotriva violenței desfășurate de ONG-uri, presiunea Organizației Mondiale a Sănătății și a Instituțiilor europene în vederea intrării României în Uniunea Europeană au făcut ca Ministerul Sănătății să fie desemnat să inițieze politicile privind violența domestică în 2001, ca parte a mandatului său privind sănătatea reproducerii. Organizarea unui sistem național privind violența domestică a devenit parte a strategiei JSI/României pentru sănătatea reproducerii în 2002.

Ca urmare a intrării în vigoare a Legii privind combaterea violenței în familie, în mai 2003, și a restructurării guvernului, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei a fost mandatat să se ocupe de problemele bunăstării familiei, inclusiv de violența

domestică. În acest scop a fost creată Agenția Națională pentru Protecția Familiei în decembrie 2003.

Tot în 2003, la cererea Ministerului Sănătății a fost înființată o Comisie interministerială care să aducă toate părțile interesate împreună și să faciliteze dezvoltarea unei strategii antivioolență. În cadrul Comisiei interministeriale, tuturor ministerelor cheie (Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Tineretului și Sportului, Agenția Națională pentru Protecția Familiei) li s-au atribuit responsabilități clare privind activitatea în problemele violenței domestice a delegaților lor în Comisia interministerială nou formată.

Tabelul de mai jos prezintă reperele cele mai importante în prevenirea și combaterea violenței în România, așa cum sunt prezentate în Documentul menționat:

Tabel 1. Evenimente ilustrative pentru violența domestică în România 1996 – 2006

1996	Primul proiect privind Violența Domestică al Grupului Român pentru Apărarea Drepturilor Omului (GRADO)
1999	Prima inițiativă a revistei Cosmopolitan de colectare de semnături în scopul sprijinirii unei inițiative legislative privind violența domestică
	Prima recunoaștere internațională a zilei de 25 noiembrie ca Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeii
2000	Prima utilizare a “Martorului tăcut” de un NGO, Șanse Egale pentru Femei (ȘEF), 8 martie - Ziua Internațională a femeii
	Revista Cosmopolitan a colectat semnături pentru promovarea legislației pentru prevenirea și controlul Violenței domestice
	24 aprilie, „Scandalul Playboy” – numărul din aprilie a conținut un articol intitulat „Cum să-ți bați nevasta fără să lași urme”, generând o indignare internațională și primele inițiative publice serioase; prima demonstrație de stradă a ONG-urilor împotriva violenței
	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, 25 noiembrie – 10 decembrie

2001	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, 25 noiembrie – 10 decembrie
2002	Campania V-Day Opreți Violul / Monoloagele vaginului derulată de Institutul Est European de Sănătate a Reproducterii, finanțat de USAID
	Întâlniri periodice ale Comisiei Inter-ministeriale organizate de Ministerul Sănătății, cu sprijinul USAID și United Nations Population Fund (UNFPA)
	Violența bazată pe gen (VBG) formare pentru medicii de familie, realizat de Artemis
	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, noiembrie – decembrie. Finanțat de United Nations Development Fund for Women (UNIFEM) în colaborare cu 11 ONG-uri partenere în 10 municipii.
2003	Prima Conferință privind prevenirea și combaterea violenței domestice, Sinaia, Coaliția VD creată, finanțată de USAID
	Legea privind combaterea violenței în familie intrată în vigoare
	Responsabilitatea publică executivă pe probleme legate de violența domestică sunt transferate de la Ministerul Sănătății la Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei
	Campanie radio/TV de conștientizare a violenței domestice, postere „Strada” și „Soneria”, Centrul de Mediere și Securitate Comunitară (CMSC)
	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, noiembrie – decembrie.
	Agenția Națională pentru Protecția Familiei creată
2004	A doua Conferință națională la Sinaia, proiectul Strategiei Naționale asupra prevenirii și combaterii violenței domestice / obiective specifice pentru fiecare parte interesată și pentru Coaliție, finanțată de USAID
	Formare - construirea capacităților în prevenirea și combaterea violenței domestice pentru Agenția Națională pentru Protecția Familiei
	15 mai, Ziua internațională a familiei, conștientizarea violenței în familie
	„Diversifest” – combaterea discriminării, GRADO
	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, noiembrie – decembrie, prima utilizare a „Martorului

	tăcut” la nivel național în 10 județe, Asociația pentru Promovarea Femeii din România (APFR)
2005	Crucea Roșie - Ghid de bune practici pentru serviciile DV diseminat
	Revizuirea și adoptarea Strategiei ca urmare a schimbărilor politice la sfârșitul lui 2004
	Întâlniri ale Comitetului director VD conduse de proiecte finanțate de USAID
	A treia Conferință națională la Sinaia - elaborarea planului de activitate pentru Strategie, finanțată de USAID
	Coaliția VD și Agenția Națională pentru Protecția Familiei reînnoiesc acordul de cooperare
	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, noiembrie – decembrie.
2006	Întâlniri ale Comitetului director VD conduse de proiecte finanțate de USAID
	Întâlniri ale Grupului tehnic de lucru al Coaliției VD
	A patra Conferință Națională la Sinaia, finanțată de USAID
	Coaliția VD depune actele pentru obținerea statutului legal de ONG
	16 Zile Internaționale de Activism Împotriva Violenței asupra Femeii, noiembrie – decembrie.

În ceea ce privește dezvoltarea Politicilor privind violența domestică, documentul JSI (2007) menționează existența mai multor abordări:

Violența domestică este un factor de limitare a autonomiei sexuale și reproductive a femeilor

Este abordarea Ministerului Sănătății, după ce violența domestică a fost declarată o prioritate pentru sănătate în 2001. Poziția Ministerului Sănătății a fost că „violența domestică are un profund impact asupra sănătății reproductive și sexuale a femeilor și le limitează autonomia sexuală și reproductivă “. În consecință, a introdus în 2002, în centrele de livrare de servicii, prevenirea violenței și servicii de support pentru victime și a instruit personalul din instituțiile de sănătate pentru a răspunde mai bine nevoilor victimelor.

Violența domestică este o problemă de familie

Aceasta este abordarea atât a Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei (MMSSF), cât și a Bisericii Ortodoxe Române, dar din motive diferite. Ambele instituții și-au concentrat atenția asupra violenței în familie și, mai ales, a abuzului asupra copiilor. Forțat de angajamentele internaționale făcute de România – Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor (CEDAW), Declarația de la Beijing și Platforma pentru Acțiune – ca și de integrarea în Uniunea Europeană, MMSSF a trebuit să raporteze progresul privitor la combaterea violenței asupra femeilor. Chiar și așa, MMSSF nu s-a implicat însă nici în dezvoltarea politicii, nici în activități antiviolență.

Violența domestică este o problemă socială

Este abordarea unui grup de ONG-uri preocupate de efectele violenței asupra întregii comunități. Programele lor s-au concentrat pe furnizarea gratuită de servicii de consiliere legală și psihologică și pe înființarea de adăposturi (de ex. Asociația Femeilor Împotriva Violenței - ARTEMIS la Cluj, Asociația pentru Promovarea Femeii din România (APFR) la Timișoara și Asociația PAS ALTERNATIV la Râșnov) pentru femeile victime ale violenței. Acest mod de a privi problema a ținut cont de dependența economică a femeilor de partenerul lor bărbat și de lipsa atât a legislației, cât și a programelor guvernamentale de asistență pentru victimele violenței domestice.

Violența bazată pe gen este o preocupare a drepturilor omului

Aceasta este abordarea în principal a ONG-urilor de drepturile omului: Societatea Independentă Română pentru Drepturile Omului (SIRDO) și Asociația Grupul Român pentru Apărarea Drepturilor Omului (GRADO).

Violența privită ca problemă de gen a fost abordată de organizațiile: ARTEMIS Cluj, Fundația Șanse Egale pentru Femei (ȘEF) și Fundația Centrul de Mediere și Securitate Comunitară (CMSC) Iași, Asociația Societatea Doamnelor Bucovinene Suceava, Asociația ACTIV Botoșani, Asociația Femeilor din Roman „FEMINA 2000” și Fundația pentru Inițiative Locale Bacău. Programele lor urmăresc siguranța victimei și includ grupuri de autosusținere a victimelor. Pentru aceste ONG-uri, drepturile femeilor sunt drepturi ale omului.

Traducere și adaptare din Domestic Violence Policy in Romania: Support to the National Coalition Against Violence 2002 – 2006

Intervențiile și inițiativele de dezvoltare a politicii menționate în Document sunt:

- Centrul Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violenței Domestice, stabilit în parteneriat de Ministerul Sănătății și SIRDO în 1997, în urma Conferinței de la Beijing din 1996.
- Un model de colaborare interinstituțională - Coordinated Community Response (CCR) - a fost dezvoltat cu fonduri UNIFEM, începând cu anul 2001, în cinci județe din Regiunea Nord-Est pe baza Modelului de Intervenție Duluth. Proiectul a fost inițiativa comună a Fundației ȘEF și a CMSC din Iași și a pus în practică un model de colaborare interinstituțională având ca teorie de bază *managementul strategic*. Prin proiect a fost înființată Coaliția „mică”, au fost create echipe multidisciplinare formate din ofițeri de poliție, medici de medicină legală, judecători și procurori și reprezentanți ai ONG-urilor și s-a urmărit stabilirea și menținerea de standarde calitative superioare pentru asistența victimelor violenței domestice, potrivit standardelor internaționale și ale Uniunii Europene și acordurilor referitoare la protecția victimelor.

Documentul subliniază că, din păcate, multe alte inițiative, dezvoltate mai ales în municipii, dar și în câteva orașe, și-au diminuat activitatea, unele adăposturi au redus numărul clientelor, iar altele au fost închise din lipsa finanțărilor. În perioada 2005-2006 s-au închis și multe alte servicii specializate, ceea ce a afectat, pe de o parte, capacitatea de suport pentru victime și a pus în pericol, pe de altă parte, accesul ONG-urilor la acreditare ca furnizori de servicii sociale.

Rețeaua pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor: Rețeaua Violența Împotriva Femeii (VIF)

Rețeaua pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor este o structură informală, fără personalitate juridică, ce reunește un număr de 19 organizații active în domeniul promovării

drepturilor femeilor, al protejării victimelor violenței de gen și al combaterii discriminării pe criterii de gen (<http://violentaimpotrivafemeilor.ro/>).

Organizațiile membre în Rețea sunt:

1. Asociația TRANSCENA, București
2. Asociația Femeilor Împotriva Violenței ARTEMIS, Cluj-Napoca
3. Fundația SENSIBLU, București
4. Asociația GRADO - Grupul Român pentru Apărarea Drepturilor Omului, București
5. Fundația Centrul Parteneriat pentru Egalitate, București, CPE
6. Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen, A.L.EG., Sibiu
7. Asociația Centrul de Dezvoltare Curriculară și Studii de Gen: FILIA, București
8. Asociația FRONT, București
9. Asociația ANAIS, București
10. Asociația pentru Promovarea Drepturilor Femeilor Rome, București, E-ROMNJA
11. Institutul Est European pentru Sănătatea Reproducerii – IEESR, Tg Mureș
12. Fundația Centrul de Mediere și Securitate Comunitară - CMSC, Iași
13. Asociația PAS ALTERNATIV, Brașov
14. Asociația pentru Promovarea Femeilor din România, Timișoara, APFR
15. Societatea Doamnelor Bucovinene, Suceava
16. Asociația ATENA DELPHI, Cluj-Napoca
17. Asociația „Victorie Împotriva Violenței, Abuzului și Discriminării – V.I.V.A.D.” Cluj-Napoca
18. Asociația SEVA Șanse Egale – Valoare – Autoritate, Suceava
19. Asociația SPICC - Solidaritate, Participare, Incluziune, Comunicare, Cooperare, Timișoara
20. Asociația Quantic, București.

Organizațiile membre sunt independente politic, promovează dreptul fiecărei persoane pentru șanse egale în societate, susțin libertatea de alegere privind drepturile reproductive și ale celor maritale, au raporturi cu administrația publică ce se bazează pe principiile autonomiei, legalității și responsabilității, în

manifestările lor combat discriminarea, rasismul, sexismul, homofobia și alte forme de manifestare a urii. Ele au domenii de expertiză variate: advocacy, reformă penală, educație, servicii pentru victimele violenței în familie, servicii pentru victimele violenței sexuale, drepturile omului și drepturile femeilor, lucru în comunități cu femei rom, cercetare și activism feminist. În cadrul rețelei există 10 furnizori de servicii pentru victime.

Rețeaua s-a cristalizat în perioada 2011 – 2014 prin activități în special de lobby, advocacy și campanii publice pentru modificarea Legii 217/2003 Republicată, în special pentru introducerea ordinului de protecție. Rezultatele activităților realizate ca Rețea au fost: promovarea și popularizarea ordinului de protecție pe canalele specifice fiecărei organizații; monitorizarea implementării ordinului de protecție prin culegerea datelor referitoare la dosarele de cerere de emiteră a unui ordin de protecție din toate instanțele din România; harta serviciilor pentru victimele violenței în familie realizată în parteneriat cu Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice – Direcția pentru Protecția Copilului (2013) și actualizarea acesteia; conștientizarea publicului larg cu privire la necesitatea implicării instituțiilor centrale și locale pentru creșterea gradului de protecție a femeilor victime ale violenței în familie; *“Studiul la nivel național cu privire la implementarea ordinilor de protecție”* edițiile 2013, 2014 și 2015; *“Studiul exploratoriu privind serviciile sociale pentru victimele violenței în familie - 2013”*; *„Cât costă o victimă a violenței în familie? – Analiza finanțărilor serviciilor publice 2014”*; campanie de strângere de semnături din rândul membrilor Parlamentului României pentru susținerea celor 6 măsuri urgente pentru siguranța femeilor în familie în urma căreia 100 de politicieni au semnat Declarația promovată de Rețea; campanii de informare și sensibilizare realizate în 2013 și 2014 pe durata celor 16 zile de activism împotriva violenței supra femeilor.

Misiunea declarată a Rețelei este creșterea gradului de protecție a femeilor victime ale violenței prin îmbunătățirea

legislației, a serviciilor și asigurarea accesului la educație și informare și prevenirea victimizării și revictimizării prin educație, informare, lobby și advocacy.

Obiectivele specifice sunt:

- Advocacy la nivel național pentru o legislație care să protejeze eficient victimele;
- Ordin de protecție de urgență;
- Proceduri de supraveghere a punerii în aplicare a ordinului de protecție;
- Criterii pentru deschiderea acțiunii penale din oficiu împotriva agresorului;
- Armonizarea legislației cu prevederile Convenției de la Istanbul;
- Finanțarea serviciilor private prin subcontractare;
- Promovarea serviciilor specializate pentru victimele violenței împotriva femeilor cu prioritate înființarea unor centre de intervenție în situații de criză;
- Advocacy pentru crearea și îmbunătățirea unor mecanisme de finanțare a serviciilor de asistență și suport pentru victime și de educație de către autoritățile locale și centrale;
- Dezvoltarea unui program de educație pentru agresorii domestici;
- Sensibilizarea comunității la fenomenul de violență împotriva femeilor, astfel încât membrii comunităților să fie capabili de acțiuni concrete ce exprimă intoleranța față de violență;
- Formare continuă pentru profesioniștii din domeniu pe componentele prevenire, intervenție și monitorizare pentru victime și agresori;
- Documentarea fenomenului violenței împotriva femeilor, printr-o abordare intersectorială care să identifice problemele specifice trăite de femei la intersecția dintre gen, etnie, statut economic, vârstă, orientare sexuală, apartenență religioasă etc.
- Elaborarea și punerea în aplicare a unui plan de acțiune al Rețelei revizuit anual;
- Formarea unor practici profesionale comune;
- Atragerea de fonduri și de noi membri pentru sustenabilitatea rețelei.

Principiile pe care convin să le respecte organizațiile membre ale rețelei sunt:

- principiul unicității vieții
- principiul dreptului la o viață fără violență
- principiul nondiscriminării
- principiul egalității de gen
- principiul responsabilității statului în asigurarea protecției victimelor violenței de gen
- principiul priorității nevoilor victimelor violenței de gen
- principiul autonomiei victimelor violenței de gen
- principiul descurajării agresorilor prin pedeapsa penală.

Activitățile pe care organizațiile membre ale rețelei convin să le întreprindă cu respectarea principiilor enunțate sunt cu prioritate: advocacy și lobby, campanii și acțiuni publice, luări de poziție și fundraising.

Rețeaua pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor își asumă să fie continuatoarea Coaliției Naționale a ONG-urilor Implicate în Programe privind Violența Împotriva Femeilor activă în perioada 2002 – 2007 care a contribuit în mod esențial la modelarea contextului legislativ specific necesar pentru protecția victimelor. Actuala Rețea include 11 organizații membre ale Coaliției.

În acest context, în opinia noastră, dezvoltarea conexiunilor și colaborării dintre diversele organizații, ONG-uri și organisme, publice și private este o prioritate în intervenția în violența domestică și cu atât mai mult, formarea și performarea echipelor de lucru multidisciplinare (psihologi, asistenți sociali, medici, juriști ș.a.m.d.) devine un obiectiv principal, obiectiv asumat și de proiectul CONNECT.

SECȚIUNEA I.

ASPECTE TEORETICE PRIVIND FORMAREA
ADULȚILOR ÎN DOMENIUL VIOLENȚEI DOMESTICE

Capitolul 1. Formarea adulților

Formarea adulților s-a impus ca o necesitate într-o societate dinamică, marcată de puternice schimbări socio-economice și nevoia de adaptare la noile ritmuri pe care viața le impune adultului. Cunoscutul scriitor și viitorolog american Alvin Toffler avertiza în cartea sa „Șocul viitorului” (1973) că analfabeți nu sunt cei care nu știu să scrie și să citească, ci aceia care nu știu să învețe și să reînvețe.

Nigel Povah, lider în implementarea de soluții pentru evaluare și dezvoltare comportamentală în Marea Britanie, keynote speaker la conferința organizată de Profiles International “HR Development & Transformation”, la Brașov (2015) a afirmat că „volatilitatea, incertitudinea, complexitatea și ambiguitatea (VUCA) descriu lumea în care trăim”. Conceptul VUCA a fost dezvoltat de armata americană la sfârșitul războiului rece și descrie noua normalitate: volatilitatea arată rata rapidă de schimbare, nesiguranța este dată de lipsa clarității legate de viitor, complexitatea lumii face ca în diverse părți ale lumii să se întâmple diverse evenimente, iar ambiguitatea este dată de faptul că nu putem explica tot ceea ce se întâmplă (<http://hrmanageronline.ro/hr-strategic-2015-contribuie-la-realizarea-planului-strategic-de-resurse-umane/>).

În acest context, în care realitatea VUCA nu poate fi ignorată, învățarea continuă devine o cerință fundamentală a adaptării.

Studiile care s-au centrat pe diferențele dintre educația copilului și adultului urmărind înțelegerea modului în care învață

adulții arată că, cea mai adâncă nevoie pe care o simte un adult este de a fi tratat ca un adult, ca o persoană independentă (Knowles, 1973). Spre deosebire de copil, învățarea adultului înseamnă adâncire, restructurare, creație și este axată pe situații concrete, desprinse din viață și face apel la experiență. Eduard C. Lindeman formula în anul 1926 elementele cheie specifice învățării adultului, prin care *“a învața prin a face”* (learning by doing). Astfel se poate remarca inversarea raportului informativ-formativ, ceea ce semnifică punerea unui accent deosebit pe activitățile creativ-practice.

Malcolm Knowles (1973) pornea de la premisa că adultul nu învață niciodată mai bine decât într-un cadru informal, confortabil, flexibil și securizant. Autorul sistematizează principiile unei pedagogii specifice adultului:

- a. O definiție riguroasă a scopului concret, care permite ca orele de formare să fie percepute ca având o finalitate perceptibilă.
- b. Responsabilitatea și angajarea cursantului în toate etapele propriei formări.
- c. Transformarea relației profesor / elev astfel încât formatorul să aibă, în raport cu adultul, autoritatea funcțională a unui consilier tehnic.
- d. Utilizarea energiei grupului ca atare și tratarea problemelor umane legate de formare.

Pentru a asigura eficiența învățării adultului trebuie respectate câteva condiții esențiale:

- **motivația** care trebuie susținută de conștiința că poate rezolva o problemă personală sau profesională datorită formării;
- **implicarea în acțiune** - ceea ce este auzit se uită, dar ceea ce este realizat se reține; cu cât adultul se va implica personal în rezolvarea problemelor cu atât eficiența formării va fi mai mare;

- **legătura cu realitatea** - formarea trebuie să pornească de la centrele de interes ale persoanelor și nu de la “intuiția” formatorului;
- **climatul de participare** - un adult ia parte în mod activ la procesul formării (se formează) dacă se simte:capabil (și nu demobilizat de un formator “strălucitor”), util (și nu utilizat), considerat, respectat (și nu judecat);
- **valorificarea experienței personale** - considerată ca resursă în învățare;
- **relația personală cu formatorul** - care trebuie să confere adultului sentimentul că este sprijinit, ajutat, valorizat.

Capitolul 2. Nevoia de formare a echipei multidisciplinare de intervenție în violența domestică

Rezultatele *Studiului exploratoriu privind serviciile sociale pentru victimele violenței în familie* (Fundatia Sensiblu, AFIV-Artemis, IEESR, A.L.E.G, 2013), realizat de 11 ONG-uri din România, active pe domeniul monitorizării aplicării Legii 2017/2003(completată cu legea 25/2012) de prevenire și combatere a violenței domestice sunt destul de îngrijorătoare. Din datele prelucrate din toate cele 92 de unități de asistență socială (servicii primare și specializate, pentru adulți și minori victime ale violenței sau în alte situații de dificultate) tabloul obținut se prezintă astfel: cei mai pregătiți se prezintă a fi consilierii (66%), urmați de psihologi, cu toate că numai jumătate dintre ei au participat la programe de formare în ultimii trei ani (55%); mai puțin de un sfert dintre asistenții sociali (22%) și medici (20%) și sub 10% este procentul asistenților medicali, educatorilor, lucrătorilor sociali care au beneficiat de pregătire între 2011-2013. Una dintre cele două lipsuri în privința centrelor rezidențiale s-a dovedit a fi lipsa pregătirii inițiale specifice și a formării continue a personalului care deservește adăposturile (doar 11,4% a personalului a urmat un curs de pregătire în domeniu). Studiul concluzionează că nu s-a realizat o *pregătire inițială specifică*, nu se asigură nici *formarea continuă* și nici *supervizarea profesională*, de sprijin pentru personalul care lucrează în domeniul violenței în familie, cu toate că este o muncă ce generează traumatizare secundară.

Dintr-un alt studiu efectuat de Universitatea Babeș-Bolyai cu privire la felul în care funcționează justiția penală în domeniul violenței domestice reiese că nici la nivelul poliției, nici la nivelul instanțelor și parchetelor nu există (cu mici excepții) polițiști și magistrați specializați pe violență domestică. Legat de formări, specialiștii intervievați au declarat că sunt puțini polițiștii și magistrații care ar avea o formare specifică. Există totuși inițiative

locale, formări structurate, inițiate în general de ONG-uri, dar din păcate fără continuitate (Antal, Crisan, Pura, 2013).

În cadrul proiectului CONNECT s-a realizat „*Studiul de evaluare a necesităților de formare a specialiștilor cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice și a celei bazate pe deosebirea de sex*” coordonat de Imola Antal și Éva László (2015), Universitatea Babeș-Bolyai. La chestionarul online trimis către instituțiile și organizațiile de stat și private cu atribuții de intervenție sau de prevenție în domeniul violenței domestice din județele Brașov, Sibiu și Cluj au răspuns 85 de specialiști (două chestionare anulate). Distribuția pe domenii de activitate a respondenților este: psihologi (30,1%) și asistenți sociali (41%), urmași de cei din domeniul juridic (polițiști, procurori 16,9%) și reprezentanții altor domenii conexe cu 9,6 % (mediatori, educatori, coordonatori ai serviciilor specializate care nu au pregătire în domeniul socio-uman, medical sau juridic). Dintre aceștia, 44,6% au participat de-a lungul carierei lor la cel puțin un program de formare pe tema violenței domestice, iar 48,2% la nici unul (7,2% nu au răspuns).

Rezultatele cercetării arată că temele majore de interes ale acestui grup țintă privind o formare viitoare sunt:

1. Impactul asupra copiilor, nevoile lor – 67.5%
2. Bune practici în munca în violența domestică pentru diferite categorii de specialist – 66.3%
3. Principiile intervenției în criză – 62.7%
4. Dificultățile specialiștilor și dificultățile victimelor în raport cu sistemele de protecție – 60.2%
5. Modele de colaborare în munca cu cazurile VD – 60.2%

Referitor la dezvoltarea abilităților ierarhia este următoarea:

1. Planificarea și gestionarea siguranței pentru victime și pentru copii;
2. Abordarea și intervierea victimelor;

3. Abordarea și interviuarea agresorului;
4. Prelucrarea traumelor;
5. Evaluarea riscului și utilizarea instrumentelor de evaluare.

Cele mai puțin interesante teme pentru respondenți sunt cele foarte specifice, cum ar fi funcționarea adăposturilor sau cele foarte generale, de exemplu, factorii de risc și înțelegerea fenomenului.

Viitorii cursanți apreciază în general:

- metodele practice, concrete de lucru
- axarea mai degrabă pe cazuri practice
- munca interdisciplinară, punerea bazelor unor colaborări interdisciplinare
- formatori pregătiți și cu experiență practică
- înțelegerea intervențiilor de bună practică.

În concluzie, specialiștii prezintă interes față de obiectivele proiectului CONNECT și față de formările care urmează să fie organizate, interes manifestat și prin alegerea fiecărei teme propuse în chestionarul de evaluare. În ciuda faptului că studiul a utilizat o abordare generoasă a definiției „programului de formare” (training, curs, conferință, seminar), rezultatele confirmă nevoia de formare: aproape jumătate dintre respondenți declară că nu au participat vreodată la un program de formare în domeniul violenței domestice.

În ceea ce-i privește pe cei care au beneficiat de formare, aceasta s-a adresat cu precădere unei categorii profesionale anume: asistenți sociali, psihologi, medici de familie, polițiști, personal al parchetelor, preoți. Numărul proiectelor de formare s-a înmulțit și diversificat în timp, însă se pare că nu acoperă încă nevoile specialiștilor din domeniu. Noutatea proiectului CONNECT constă tocmai în centrarea pe crearea de echipe de lucru mai eficiente prin creșterea cooperării membrilor echipelor multidisciplinare.

Capitolul 3. Dinamica grupurilor de formare: crearea echipelor multidisciplinare

Formarea echipelor de lucru este influențată de oportunitățile de interacțiune, de potențialul de atingere a scopurilor și de caracteristicile personale ale membrilor. Gradul înalt de consens, atins în grupurile coezive facilitează comunicarea și cooperarea. Grupurile unite sunt deosebit de eficiente în realizarea propriilor lor scopuri.

Etape în formarea unei echipe

În fiecare grup acționează forțele dinamicii de grup care influențează dezvoltarea grupului, astfel încât pot fi descrise anumite faze de dezvoltare ale unui grup. În literatura de specialitate sunt descrise cinci stadii ale dezvoltării grupurilor: formarea, atacul sau răbufnirea, normarea, performarea și suspendarea / încheierea (Tuckman, 1965; Yalom, Leszcz, 2008).

Primul stadiu- **formarea** – începe cu prima întâlnire a grupului nou format și se caracterizează prin: nivel înalt de anxietate, nesiguranță, membrii nu sunt dispuși să-și asume riscuri și să împărtășească informații despre propria persoană, membrii grupului sunt în căutarea alianțelor, unii membri pot avea tentative de a ocupa rolul de lider în grup, slăbiciunile sunt mascate.

Stadiul al doilea – **răbufnirea sau atacul** -este stadiul crucial în care membrii își caută rolul și locul, lucrurile par să nu funcționeze, există confuzie și apar de obicei conflicte între subgrupuri sau între anumite persoane; de modul în care sunt rezolvate aceste conflicte depinde supraviețuirea și eficiența grupului în continuare.

În stadiul al treilea – **normarea** – grupul devine matur, există încredere în ceilalți membri și apare **coeziunea**; se manifestă dorința de experimentare și dezvoltare a grupului.

A patra fază – **performarea** – este faza consolidării grupului, membrii împărtășesc mai multe despre sine, participă la rezolvarea

problemelor care au provocat răbufnirea, se implică sincer, au inițiativă, sunt preocupați nu doar de sine, ci și de ceilalți și de grup, sunt acceptate normele de grup; este stadiul în care grupul este orientat spre a-și atinge obiectivele.

Ultimul stadiu este acela al **încheierii grupului** sau încheierii formării grupului: devin evidente relațiile deschise între membrii grupului, există o compatibilitate crescută între nevoile individuale și cele ale echipei, este valorizată încrederea mutuală și membrii grupului nu se tem de confruntarea directă.

Este important de menționat faptul că nu toate grupurile trec prin aceste stadii de dezvoltare. Procesul se aplică în principal grupurilor noi, care nu s-au întâlnit niciodată înainte. Yalom și Leszcz (2008) consideră că fiecare stadiu în dezvoltare a grupurilor se construiește pe succesul celor anterioare. Echipele speciale care se cunosc foarte bine pot scurtcircuita aceste stadii atunci când au de rezolvat o nouă problemă.

Ca formatori este necesară cunoașterea acestor secvențe în dezvoltarea grupurilor pentru a putea asista grupul pe parcursul tuturor etapelor, a încuraja o evoluție favorabilă, optimă a acestuia, a diagnostica blocajul într-un grup și a preveni o dezvoltare defectuoasă. Cunoașterea acestor secvențe de evoluție a grupurilor și caracteristicilor fiecărei etape conferă formatorului un sentiment de control și orientare în grup.

În special atunci când un obiectiv central al formării este dezvoltarea de rețele și echipe mai eficiente de lucru, ca în cazul proiectului CONNECT, formatorii sunt nevoiți să acorde o atenție mărită comunicării și creșterii coeziunii în grupul de formare.

Capitolul 4. Rețele locale funcționale: Modele de bună practică

TG. MUREȘ - Abordarea integrată (AI) – răspuns la violența în familie

Ionela Horga, Coordonator de programe,

Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii Tg-Mureș

La începutul anilor 2000 violența domestică nu era prezentă pe agenda publică și nu era considerată o problemă, cu atât mai puțin o prioritate. Toate abordările se limitau la inițiative locale de furnizare de servicii și/sau acțiuni de prevenire și conștientizare, toate ale societății civile, multe dintre ele dovedindu-se nesustenabile din cauza lipsei siguranței financiare și a faptului că se bazau în mare măsură pe voluntariat. În acest context, înainte de adoptarea în anul 2003 a legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie din România, IEESR cu sprijinul UNFPA a dezvoltat și implementat modelul de abordare integrată a violenței în familie.

Abordarea integrată reprezintă o viziune globală și unitară a violenței în familie ce se bazează pe coordonarea, armonizarea și corelarea programelor și activităților instituțiilor și organizațiilor partenere: protecție socială, administrație publică locală, justiție, sănătate, educație. Ea se fundamentează pe principiul implementării unitare și constante a celor șase funcții de bază, ce asigură calitatea și eficiența mecanismului:

- Intervenția integrată presupune un ansamblu de servicii complete și complexe, oferite victimelor violenței în familie, cu scopul de a reduce efectele și consecințele experiențelor violente și de a preveni traume ulterioare, inclusiv re-victimizarea. Intervenția începe cu identificarea nevoilor imediate și pe termen lung ale victimei și continuă cu dezvoltarea, implementarea și monitorizarea planului de intervenție individualizat, de către echipa multidisciplinară, coordonată de managerul de caz din cadrul Centrului de Prevenire și Combatere a Violenței în Familie.

- Adresarea către alte servicii disponibile în cadrul rețelei multidisciplinare cu scopul de răspunde nevoilor victimei într-o manieră sigură și eficientă, evitând sindromul „purtațului pe la uși” și riscul de retraumatizare prin „necesitatea” repetării incidentului la diferite instituții. Victima nu este doar îndrumată spre altă instituție, ci, dacă ea optează pentru asta, se stabilește un contact telefonic și se face un scurt raport scris. De asemenea, ori de câte ori este necesar sau posibil, victima este însoțită până la serviciul la care este referită. Toți furnizorii de servicii, indiferent de tipul lor (public, privat sau parteneriat), cunosc serviciile disponibile din județ, limitele acțiunilor pe care fiecare instituție le poate întreprinde și au o listă de informații detaliate, inclusiv date de contact a persoanei spre care se face referirea.
- Programele de formare a echipei multidisciplinare sunt furnizate într-un mod unitar, pentru toți profesioniștii, din toate sectoarele și de la toate nivelele. Acest aspect este esențial pentru îmbunătățirea și menținerea sistematizării funcționării abordării integrate. Programele de formare nu doar transmit înfirmății despre violența în familie și modalitățile de abordare; ele construiesc sau îmbunătățesc abilitățile furnizorilor de servicii în munca cu victima și ating sau chiar schimbă atitudini și comportamente stereotipe legate de violența în familie.
- Sistem informațional integrat de înregistrare, monitorizare și raportare a cazurilor de violență în familie este platforma prin care instituțiile implicate în abordarea integrată colectează date relevante despre fiecare caz de violență în familie. Agregarea datelor într-o baza de date comună: a) oferă informații complexe pentru fiecare caz pentru monitorizarea și evaluarea progreselor, b) oferă imaginea clară a fenomenului la nivelul județului, inclusiv a polilor de concertare a cazurilor, și c) ajută la evaluarea funcționării răspunsului multisectorial la violența în familie.

- Activitățile de prevenire și conștientizare sunt dezvoltate și implementate în parteneriat, având mesaje unitare. Concertarea tuturor acțiunilor crește impactul acestora în comunitate atât prin lărgirea ariei de implementare cât și prin creșterea gradului de încredere în furnizorii de servicii.
- Coordonarea tuturor activităților și programelor din domeniu este cheia care asigură eficiența și sustenabilitatea temporală și financiară a abordării integrate. Aceasta se face în baza unui parteneriat interinstituțional ale cărui obiective, activități și rezultate așteptate sunt definite și agreeate de către toți partenerii. Rolurile și responsabilitățile fiecărui partener precum și modalitatea schimbului de informații între aceștia sunt, de asemenea, detaliate. Coordonarea se face de către o instituție ce joacă rol de coordonator, agreeată de toți partenerii, ajutată de o organizație ce asigură secretariatul. Ca parte integrantă a coordonării, (co)finanțarea și identificarea și accesarea surselor de finanțare se face în mod integrat pentru evitarea risipei de resurse umane și financiare.

Viziunea abordării integrate este de a aduce schimbări durabile și de a ajuta la crearea unei culturi instituționale și comunitare în care violența în familie nu este acceptată. Putem enumera următoarele beneficii:

- creșterea gradului de siguranță pentru victimele violenței în familie printr-o gamă eficientă, imediată și consecventă a serviciilor din domeniu;
- îmbunătățirea ratelor de raportare pentru violență și pe cale de consecință elaborare de strategii și politici sociale în domeniu adecvate;
- oferirea de formare multiinstituțională pentru a spori înțelegerea domeniului de către profesioniști și creșterea gradului de conștientizare în identificarea riscurilor și asigurarea protecției femeilor și copiilor victime;
- reducerea nivelului de victimizare repetată.

Parteneriatul este esențial pentru succesul abordării integrate pentru că oferă baza pentru orice acțiune. Fiecare instituție poate

face puțin de una singură, dar eficiența crește atunci când o rețea de instituții și/sau servicii sunt în consens asupra unei probleme și au un plan comun de acțiune. Clarificarea responsabilităților fiecărui partener și detalierea lor în parteneriatele scrise asigură ca fluxul activităților să fie clar, fără piedici și fără așteptări nerealiste.

Autoritățile publice locale trebuie să fie parte din abordarea integrată, iar cadrul legislativ actual prevede aceste aspecte. Dacă problema nu este cunoscută la nivel local, prioritatea sunt acțiunile de conștientizare. Dacă profesioniștii de la nivel local nu sunt pregătiți să vorbească deschis despre violența în familie, eforturile inițiale trebuie orientate spre documentarea situației și comunicarea publică a rezultatelor. Nu este suficient să ai profesioniști instruiți dacă în comunitate nu se recunoaște problema și nu există servicii de asistență disponibile. Schimbarea culturii violenței în familie se face prin schimbarea atitudinilor și comportamentelor.

Victimele violenței în familie trebuie să aibă încredere în instituții și să fie convinse că le este asigurată confidențialitatea pentru a dori să ceară ajutor. Rușinea și teama de a fi etichetat social, în special în comunitățile mici, întărește caracterul ascuns al fenomenului. Cheia pentru a le capacita să iasă din relațiile violente este să realizeze că fiecare este 100% responsabil de acțiunile proprii.

Mass-media trebuie să fie aliatul nostru în prevenirea și combaterea violenței în familie. Mesajele campaniilor de conștientizare a populației ajung ușor către țintă prin intermediul mass-media. Este important ca înainte de a începe o campanie pe tema violenței în familie să fie clarificate aspectele împreună cu mass-media pentru a înțelege care este abordarea corectă și eficientă a subiectului, renunțând la caracterul senzațional.

CLUJ NAPOCA - Grupul interdisciplinar de intervenție în cazurile de violență domestică aflate la risc crescut

Maria Stoleru, Asociația ARTEMIS, Cluj-Napoca,

Grupul interdisciplinar s-a constituit ca urmare a conferinței internaționale și a trainingului cu specialiștii organizate de Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială în 11-13 aprilie 2011 în cadrul proiectului WOSAFEJUS „Why Doesn't She Press Charges? Understanding and Improving Women's Safety and Right to Justice”, finanțat de Comisia Europeană, prin linia de finanțare Daphne III (2007-2013).

MARAC (multi-agency-risk-assessment-conference)

- Întâlniri lunare în care se discută cazurile de violență domestică aflate la risc crescut și în care participă specialiști din diferite domenii, fiind stabilit un plan de acțiune coordonată în scopul protejării victimelor și copiilor, creșterii siguranței acestora și reducerii riscurilor;
- Evaluarea riscului;
- Atenție specială acordată cazurilor în care există victime copii;
- Colaborare interdisciplinară, fiecare instituție acționând din rolul său întrucât MARAC nu reprezintă o instituție;
- Responsabilizarea agresorilor;

Componentă: Grupul de lucru este alcătuit din asistenți sociali, psihologi, polițiști, avocați, judecători, juriști, procurori.

Scop: Creșterea siguranței victimelor violenței domestice aflate la risc crescut și prevenirea victimizării repetate a acestora prin intermediul acțiunilor coordonate în conformitate cu legislația relevantă în domeniu.

Obiective:

- Colaborarea tuturor instituțiilor implicate în managementul siguranței victimelor violenței domestice cu risc crescut;
- Luarea de măsuri (potrivite rolului agenției implicate) și oferirea de răspunsuri coerente și coordonate pe baza planului de activitate elaborat în cadrul ședinței interdisciplinare;

- Facilitarea și promovarea îmbunătățirii politicilor în domeniul violenței domestice;
- Eficientizarea dialogului și a colaborării dintre practicienii aparținând sistemului de justiție penală, cercetători și factori de decizie politică, dezvoltând o rețea eficientă și sustenabilă.

Activități ale grupului de lucru:

- Intervenție multidisciplinară în cazurile de violență domestică aflate la risc crescut;
- Implicare în elaborarea și modificarea legislației și strategiilor privind prevenirea și combaterea violenței domestice;
- Elaborarea, testarea și aplicarea instrumentelor de evaluare a riscului în cazurile de violență domestică;
- Organizarea și participarea la întâlniri, conferințe, dezbateri în domeniul violenței domestice;
- Organizarea și coordonarea de campanii și evenimente cu rol de creștere a conștientizării privind violența împotriva femeilor;
- Trainingul specialiștilor implicați în intervenția oferită în cazurile de violență domestică;
- Networking;
- Cercetare;
- Depunerea de proiecte de finanțare.

Rezultate obținute:

- Intervenție multidisciplinară în cazurile de violență domestică (asistare juridică, asistare psihosocială);
- Implicare în elaborarea strategiei naționale privind prevenirea și combaterea violenței domestice;
- Realizarea de propuneri de amendare a legii privind medierea în cazurile de viol și violență domestică;
- Implicare în cercetarea privind implementarea ordinului de protecție conform prevederilor Legii 25/2012;
- Organizarea și coordonarea Campaniei celor 16 zile de activism împotriva violenței asupra femeii (anul 2014);
- Aplicarea în fază de testare a chestionarului de evaluare a riscului în cazurile de violență domestică;

- Implicare în demersurile necesare înființării unei camere de urgență pentru victimele violenței domestice (promotor D.A.S.M.).

SIBIU - Rețeaua Rupem tăcere împotriva violenței sexuale

Camelia Proca, Președintă A.L.E.G. Sibiu

A.L.E.G. este o organizație nonguvernamentală activă din 2004 în domeniul combaterii și prevenirii violenței împotriva femeilor și promovării egalității de gen. Principala activitate se desfășoară pe plan local, în județul Sibiu, la nivel internațional A.L.E.G. este punct focal și membră în comitetul de coordonare a rețelei [WAVE](#), membră [AWID](#), din 2012 face parte din comitetul de conducere a rețelei [ASTRA](#) (rețea regională pentru sănătatea sexuală, reproductivă și drepturile femeii în Europa Centrală și de Est). A.L.E.G. este implicată și în activități de lobby și advocacy pentru îmbunătățiri legislative la nivel național în domeniul combaterii violenței familiale, la nivel național, în 2012 a făcut parte din grupul de elaborare al Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, adoptată de guvern în noiembrie 2012. În 2013, împreună cu alte 8 ONG-uri a participat într-un proiect la monitorizarea implementării ordinului de protecție și a situației serviciilor sociale pentru victimele violenței în familie la nivel național. În 2014 a inițiat prima rețea de ONG-uri axate pe tematica violenței sexuale, „*Rupem tăcerea despre violența sexuală*”. La nivel local face parte din Comitetul consultativ privind Șansele Egale și Sibiu Social- Rețeaua Furnizorilor de Servicii Sociale.

A.L.E.G. este acreditată din 2005 ca furnizor de servicii sociale și oferă următoarele servicii:

- Consiliere și terapie pentru victimele violenței bazate pe diferența de gen – suport psihologic gratuit în situații de criză, programe individualizate de terapie pentru prelucrarea traumei. Pentru managementul de caz, A.L.E.G. are parteneriate cu următoarele servicii de care primește sau spre care îndreaptă cazuri: adăposturile din Sibiu și Mediaș, D.G.A.S.P.C. Sibiu,

Serviciul de Probațiune de pe lângă Tribunalul Sibiu, Institutul de Medicină Legală, Inspectoratul de Poliție al Județului Sibiu, Inspectoratul Școlar Judetan Sibiu etc.

- Activități educative și de conștientizare privind violența împotriva femeilor și egalitatea de gen. Activități cu scopul prevenirii violenței de gen (violență familială, abuz sexual, trafic de persoane, hărțuire etc.) adresate în special tinerilor: sesiuni educative în școli, tabere educative, campanii publice etc.

Principiu de lucru: Violența împotriva femeii este manifestarea unor relații inegale de putere între femei și bărbați și include violența domestică, agresiune sexuală, trafic de persoane, hărțuire sexuală etc. (Convenția Consiliului Europei pentru Prevenirea și Combaterea Violenței Domestice și Violenței Împotriva Femeii). Pentru prevenirea violenței credem că e important să lucrăm atât cu femeile, cât și cu bărbații.

BRAȘOV - Rețeaua Comunitară Socială Locală Brașov

Kati Zoltani, coordonator program

Înființată în 1992, Biserica Reformată „Casa Speranței” desfășoară activități cu caracter religios și caritabil. Din anul 1997 în cadrul Bisericii Reformate „Casa Speranței” se derulează un program acreditat pentru oferirea de servicii sociale; din 2008, a fost înființat Adăpostul de Criză „Esther”, care este disponibil pentru femeile aflate în dificultate.

Programul de Prevenire și Combatere a Violenței Domestice are ca și obiectiv general promovarea relațiilor de familie și familiile fără violență, prevenirea, informarea asupra fenomenului și oferirea de servicii profesionale celor afectați de violență domestică.

Rețeaua Comunitară Socială Locală - inițiată în mai 2003 sub egida Bisericii Reformate „Casa Speranței”, în cadrul Programului de Prevenire și Combatere a Violenței Domestice reunește lunar reprezentanții instituțiilor abilitate să intervină în situațiile de violență în familie și profesioniștii din ONG-urile active în

domeniul violenței domestice și ale serviciilor sociale conexe. Membrii rețelei sunt reprezentanți de la: Inspectoratul Județean de Poliție; Serviciul de Probațiune; Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului; Institutul de Medicină Legală; Direcția de Servicii Sociale Brașov; Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă; Centrul de Evaluare și Consiliere Antidrog; Clinică ALIAT Brașov, Spitalul Județean; Organizații neguvernamentale active în domeniu - Asociația Pas Alternativ, Asociația pentru servicii sociale SCUT, Asociația Copiii De Cristal, Asociația română ANTI SIDA etc. Cabinete de avocatură; Cabinete individuale de psihologie; Universitatea Transilvania din Brașov, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Jurnaliști de la trusturile locale de presă.

Scop:

- Sprijinirea victimelor violenței și a copiilor lor pentru depășirea situației prin psihoterapie, consiliere juridică și alte forme de asistență.
- Reducerea toleranței la violență în societate, prin campanii publice de conștientizare și activități educative
- Îmbunătățirea intervenției în cazurile de violență prin activități de training, networking și lobby

Obiective:

- Activități de promovare a programului prin materiale promoționale și campanii de informare și educare
- Funcționarea Rețelei Comunitare Sociale Locale formate din membrii diverselor instituții publice și ONG cu activități care implică serviciile sociale
- Constituirea și întreținerea unei echipe pluridisciplinare de intervenție formată din membrii ONG-urilor cu activități care implică violență domestică și serviciile sociale aferente.

Rețeaua se întrunește cu regularitate lunar, în fiecare ultimă vineri a lunii la ora 10.00 la „Casa Speranței” sau la una din instituțiile/organizațiile membre care își asumă organizarea activității.

SECȚIUNEA II.

METODOLOGIA DE FORMARE

Capitolul 5. Modelul 4MAT

Sistemul de Instruire 4MAT reprezintă un proces dovedit științific de creștere a calității și eficienței învățării în diferite setinguri educaționale și organizaționale (www.aboutlearning.com). Valoarea modelul 4MAT este dată de îmbinarea rezultatelor cercetărilor din domeniul neuroștiinței, învățării și comunicării.

Conform acestui model, procesul învățării este complet atunci când oamenii parcurg cele 4 etape ale ciclului învățării (McCarthy, O'Neill-Blackwell, 2007) (figura 1):

Etapa 1: CONECTARE - experimentează, trăiesc emoțional și conectează experiența de învățare la viața lor;

Etapa 2: CUNOȘTINȚE - reflectează și învață cunoștințe transmise de experți;

Etapa 3: PRACTICĂ - acționează în acord cu informațiile primite și modul nou de înțelegere pe care l-au dobândit;

Etapa 4: IMPLEMENTARE - rafinează și adaptează învățarea la propria persoană atunci când o transferă în viața reală.

Fiecare etapă a procesului învățării răspunde unei întrebări-cheie la care participanții la un curs caută răspuns și la care un training de succes trebuie să răspundă (figura 1):

- „*De ce*” conținutul este valoros și important pentru mine?
- „*Ce*” spun experții în legătură cu acest subiect?
- „*Cum*” poate fi utilizat acest conținut în viața reală?
- „*Dacă*” conținutul învățat este adaptat și integrat alături de experiența/cunoștințele existente, ce rezultate voi avea?

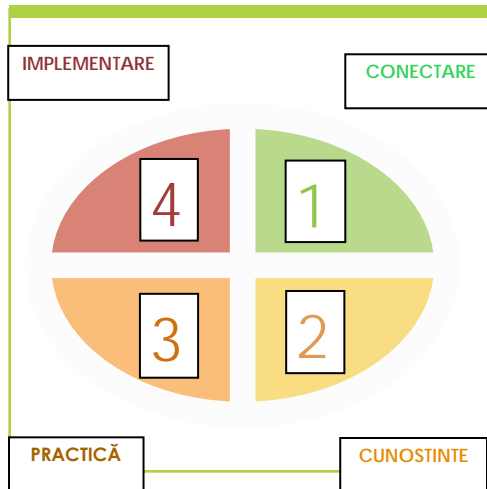

Figura 1: Modelul 4MAT (McCarthy, O’Neill-Blackwell, 2007)

Rolul formatorului în cele 4 etape ale modelului 4MAT este:

Etapa 1: *Rol de facilitator*

Etapa 2: *Rol de prezentator*

Etapa 3: *Rol de antrenor (coach)*

Etapa 4: *Rol de suport și evaluator*

Autorii modelului 4MAT (McCarthy, O’Neill-Blackwell, 2007) au integrat rezultatele cercetărilor asupra creierului și modului de funcționare al celor două emisfere cerebrale. Astfel, s-a ajuns la definirea în cadrul fiecăreia dintre cele 4 etape ale ciclului învățării a câte 2 pași specifici:

1. Modulii de operare al *emisferei stângi*: secvențial, analitic, prin folosirea cuvintelor și numerelor, elementelor abstracte;
2. Modulii de operare al *emisferei drepte*: simultan, sintetic, pe bază de imagini, metafore, căutarea patternurilor.

Cele patru etape ale modelului 4MAT stau la baza elaborării designului cursului de formare destinat specialiștilor în domeniul violenței domestice.

Cei 8 pași ai modelului 4MAT

Din combinarea celor patru etape și două moduri de operare a creierului au rezultat 8 pași ai ciclului învățării (figura 2), care se adresează unor nevoi diferite ale oamenilor, specifice stilurilor lor diferite de învățare (McCarthy, O’Neill-Blackwell, 2007).

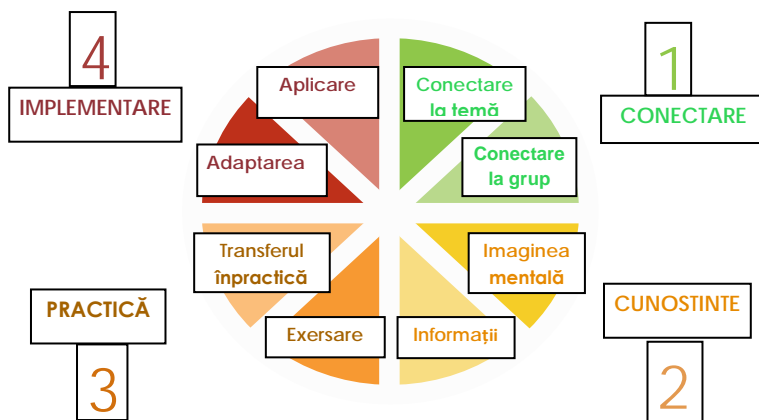

Figura 2. 8 pași ai modelul 4MAT (McCarthy, O’Neill-Blackwell, 2007)

1 CONECTARE

În prima etapă formatorul urmărește să creeze cursanților cadrul în care să exploreze semnificația personală a conținutului ce urmează a fi predat și să reflecteze asupra experiențelor personale.

Pasul 1: Conectare experiențială la temă	
<p><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - conectează cursanții la temă într-un mod personal - captează atenția printr-o activitate de grup - începe cu o situație familiară și construiește pe experiența/cunoștințele cursanților - stimulează discuții de grup - cere cursanților să reflecteze asupra experienței lor 	<p><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilesc o relație între conținut și activitatea lor profesională - experimentează ceva, în loc să li se predea ceva - se conectează la esența cursului - reflectează și împărtășesc idei, gânduri, emoții - devin curioși și atenți
<p>Exemple de activități: Povești, simulări, scenarii jucate, dialog interactiv</p>	

Pasul 2: Conectare la grup – A fi prezent și conectat la grup	
<p><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ghidează grupul să reflecte asupra experienței trăite în faza de conectare - încurajează membrii grupului să vorbească despre percepțiile și convingerile personale - sumarizează asemănările și deosebirile din grup - are o atitudine pozitivă față de percepțiile și convingerile diferite ale membrilor de grup - se conectează la nivel personal cu membrii grupului. 	<p><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - analizează experiența trăită în faza de conectare - ascultă experiența și percepția colegilor de grup - observă asemănările și deosebirile dintre experiențele din grup - discută despre ce s-a întâmplat - discuții autentice
<p>Exemple de activități: Întrebări care provoacă la dialog și dezbateri Împărtășirea de povești, experiențe și insight-uri Crearea de 'hărți mentale' ale unor concepte, elemente</p>	

Este etapa în care se transmit informațiile și cunoștințele legate de conținutul cursului, folosind metode vizuale și nevizuale.

Pasul 3: Imaginea - Crearea unei imagini mentale	
<p style="text-align: center;"><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - se folosesc alte mijloace decât cele verbale și scrise pentru a conecta cursanții la temă / conținut: mișcare, desen, muzică etc. - cursanții sunt invitați să reflecteze asupra conținuturilor emoționale și cognitive; - transformarea temei / conceptului de predat într-o imagine sau experiență pentru cursanți - le permite să ‘vadă’ imaginea de ansamblu (o previzualizare); - aprofundarea legăturii dintre informațiile de specialitate și munca cursanților. 	<p style="text-align: center;"><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - vizualizează și reprezintă vizual tema / conceptul înainte de a asculta informațiile de specialitate; - văd imaginea de ansamblu, înainte de predarea cunoștințelor noi.
<p><i>Exemple de activități:</i></p> <p>Prezentarea unor imagini reprezentative pentru tema predată</p>	

Pasul 4: Informare - Transmiterea de cunoștințe, date, fapte	
<p style="text-align: center;"><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - predare, transmitere de informații și cunoștințe; - pune accent pe elementele cheie; - atrage atenția asupra detaliilor esențiale; 	<p style="text-align: center;"><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - receptează informații; - iau notițe; - pun întrebări; - discută elemente cheie.

<ul style="list-style-type: none"> - folosește modalități diverse de predare: discuții interactive, citește material informativ, prezintă experți, folosește materiale vizuale, demonstrații „aici și acum”. 	
<p>Exemple de activități: Prezentare / predare a conținutului, Cursanții lucrează în subgrupuri și dezbat elemente cheie</p>	

3 PRACTICĂ

În această etapă se creează cursanților oportunități de aplicare a cunoștințelor și abilităților la situațiile cu care ei se confruntă în munca lor.

Pasul 5: Exersare - dezvoltarea abilităților	
<p style="text-align: center;"><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - propune activități concrete de exersare a abilităților; - verifică înțelegerea materialului predat folosind materiale diverse: fișe de lucru, probleme, simulări, exerciții de rezumare; - ajută cursanții să organizeze și să adapteze materialul învățat; - asistă cursanții să identifice resursele de care au nevoie; - identifică dacă este nevoie să reia anumite informații înainte de a merge mai departe. 	<p style="text-align: center;"><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - exersează, demonstrează modul în care au înțeles cunoștințele predate în etapa anterioară; - se implică în activități care le oferă posibilitatea de a exersa ceea ce au învățat.
<p>Exemple de activități: Joc de rol, fișe de lucru, muncă de teren, simulări, jocuri</p>	

Pasul 6: Transferul învățării în practică	
<p style="text-align: center;"><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - creează situații cât mai relevante pentru munca cursanților care să le permită aplice ce au învățat; - oferă cursanților oportunitatea de a veni cu idei și de a explora ce au învățat; - creează situații în care cursanții pot să demonstreze și chiar să îmbogățească ce au învățat; - cursanții pot fi consultați cu privire la criteriile de evaluare a lor în urma cursului. 	<p style="text-align: center;"><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - experimentează folosind noile cunoștințe și abilități; - aplică cunoștințele / abilitățile în contexte relevante pentru munca lor; - exersează modul în care vor pune în aplicare ceea ce au învățat în viața reală.
<p><i>Exemple de activități:</i> Observații de teren, situații de rezolvare de probleme, jocuri de rol, proiecte care pun în aplicare abilitățile dezvoltate</p>	

4 IMPLEMENTARE

Implementarea este etapa în care sunt create oportunități pentru cursanți de a adapta cunoștințele și abilitățile dezvoltate și de a transfera învățarea la locul de muncă, în situațiile reale cu care se confruntă.

Pasul 7: Adaptarea învățării la realitatea muncii	
<p style="text-align: center;"><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - îndrumă și oferă feedback; - motivează cursanții să își asume dezvoltarea profesio- 	<p style="text-align: center;"><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - integrează cunoștințele și abilitățile dezvoltate; - își evaluează progresul și

<p>nală și personală;</p> <ul style="list-style-type: none"> - solicită cursanților să se observe pe sine și ceilalți colegi și să își ofere reciproc feedback și îndrumare; - ajută cursanții să adapteze într-un mod personal, original cele învățate; - stabilește standarde înalte de performanță pentru exerciții; - ajută la transformarea greșelilor în oportunități de învățare. 	<ul style="list-style-type: none"> - performanța; - nuanțează și rafinează ceea ce au învățat; - își autoevaluează practica.
<p style="text-align: center;">Exemple de activități:</p> <p style="text-align: center;">Povești, simulări, scenarii puse în practică, dialog interactiv</p>	

<p style="text-align: center;">Pasul 8: Implementare - Aplicare creativă a materialului învățat</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Ce face formatorul?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - facilitează învățarea și diseminarea acesteia; - creează oportunități de continuare a procesului de învățare; - stabilește sesiuni de follow-up și feedback; - oferă feedback de calitate, constructiv; - aplică metode de evaluare a învățării; - stabilește o atmosferă de recunoaștere și celebrare; - obține de la cursanți un angajament cu privire la aplicarea celor învățate. 	<p style="text-align: center;"><i>Ce fac cursanții?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - sărbătoresc finalizarea cursului și pun în aplicare; - dau dovadă de originalitate în aplicarea celor învățate la situațiile reale de la locul de muncă sau din viața lor.
<p style="text-align: center;">Exemple de activități:</p> <p style="text-align: center;">Demonstrații, aplicații în munca curentă, angajamente de dezvoltare, diseminarea informației în organizație prin rapoarte, articole, povești, evaluarea competențelor</p>	

Respectarea acestor 8 pași ai ciclului învățării asigură o transmitere și receptare mai bună a informațiilor de către fiecare cursant în funcție de propriul stil dominant de învățare, ca urmare a folosirii și alternării de către formatori a unei game largi de exerciții și aplicații (jocuri de rol, exerciții experiențiale, studii de caz, fișe de lucru, chestionare), care se adresează atât stilurilor centrate pe simțire, cât și celor centrate pe gândire.

Stiluri de învățare

Stilurile de învățare descrise de Jeanine O’Neill-Blackwell (2012, p.38-39) rezultă din combinarea a două dimensiuni ce țin de funcționarea creierului:

- preferința de percepție: gândire versus simțire;
- preferința de procesare a noilor informații: reflecție versus acțiune.

Astfel rezultă patru stiluri de învățare:

- I. **Stilul 1** – grijuliu, interactiv, intuitiv, orientat spre oameni: abordează învățarea participativ, reflectează asupra propriei sale experiențe și se angajează în interacțiuni cu ceilalți, pentru a-și compara și confrunta experiențele cu ale celorlalți.
- II. **Stilul 2** – conservativ, sistematic, structurat, organizat, orientat pe evitarea riscurilor: abordează învățarea analitic, este orientat spre fapte și pune accent pe explorarea ideilor și a detaliilor.
- III. **Stilul 3** – practic, direct, dominator, orientat pe proces: învățarea pune accent pe aspecte obiective, este orientat spre acțiune și se concentrează asupra modului de funcționare a lucrurilor în lumea reală.
- IV. **Stilul 4** – holistic, orientat pe asumarea riscurilor, intuitiv, antreprenorial, orientat pe rezultate: învățarea este intuitivă și orientată spre inovare, căutarea de tipare, conexiuni și noi adaptări.

Capitolul 6. Metode și tehnici de acțiune

Metodologia 4MAT de proiectare a unui training ce stă la baza acestui Program de formare profesională recomandă combinarea unor metode cât mai diverse de predare pentru a asigura o eficiență crescută a învățării, precum: demonstrații, proiecte, rezolvare de probleme, fișe de lucru, dezbateri, exerciții creative / jocuri, povești, simulări, jocuri de rol, scenarii jucate, dialog interactiv etc.

În continuare sunt prezentate doar tehnicile de acțiune, mai puțin cunoscute, împrumutate din metoda de psihoterapie de grup cunoscută sub numele de Psihodrama. Tehnicile de psihodramă creează un context realist, în care procesul de învățare devine mult mai eficient. Sunt descrise principalele metode și tehnici de acțiune pe care le recomandăm pentru acest training de formare (Dotti, 2002, Boria, 2009, Wiener, 2015):

- **Autoprezentarea**

Tehnica prezentării este aplicată membrilor grupului care sunt invitați să se „arate” colegilor. Autoprezentarea este de obicei realizată în momentele precedente începerii activității de lucru propriu-zis cu grupul și constituie modalitatea de cunoaștere a aspectelor unei persoane care contribuie la dezvoltarea acțiunii.

- **Inversiunea de rol**

Inversiunea de rol, tehnica centrală a psihodramei, constă în a face ca o persoană (membru al grupului) să își asume pentru un anumit timp rolul unui „altul”. Acest „altul” poate fi o persoană reală, dar poate fi și personificarea unui obiect, unei idei, unei fantezii, unui simbol, a unei părți din sine.

- **Jocul de rol**

Jocul de rol reprezintă un act intenționat și oarecum experiențial, care nu implică autenticitate în întregime, în sensul în care, persoana aflată în locul altcuiva proiectează în acțiunile sale parte din propriile conținuturi interne.

Este util atunci când:

- Se urmărește învățarea din situații concrete.

- Se urmărește dezvoltarea anumitor abilități (de exemplu abilitatea de a interacționa / intervieva cu victima/agresorul).

Este important de reținut că pentru a funcționa, grupul are nevoie să fie deja sudat, între membrii grupului să fie deja dezvoltate relații bazate pe încredere, colaborare, iar climatul grupului să fie unul lipsit de anxietate, ludic. În acest scop sunt necesare activități de „încălzire” a grupului care să preceadă jocul de rol; membrii grupului sunt pregătiți treptat pentru activitatea de joc de rol. Recomandăm în acest scop activități de activare psihomotorie, dat fiind faptul că aceste activități, conduse corect, au darul să reducă nivelul de anxietate și sentimentul de inadecvare/penibil al participanților la training.

- **Interviul**

Interviul permite explicitarea anumitor conținuturi mentale (imagini, gânduri, afecte, dorințe etc.), care se pretează a fi transformate în reprezentație scenică. Acesta poate fi realizat direct, de către formator sau de către membrii grupului.

- **Concretizarea**

Concretizarea este o tehnică psihodramatică prin care persoana/persoanele face perceptibilă într-o lume fizică externă, lumea internă. Această exteriorizare a sentimentelor pune persoana în situația mai degrabă de a trata cu aceste conținuturi interne decât de a le suporta sau nega. Exemplu: dacă se urmărește explorarea emoțiilor și gândurilor generate de contactul direct și prelungit cu violența domestică (cazul tuturor specialiștilor implicați în acest domeniu) cu scopul de pildă de a evita sindromul de burnout, această tehnică poate fi extrem de utilă. Rezistențele persoanelor sunt scăzute, rezultatele pot fi superioare abordării clasice în care li se cere să povestească și să analizeze ce simt/gândesc etc. (aceste situații activează clișeele, scenariile specialiștilor).

- **Dublul**

Dublul este una din tehnicile fundamentale utilizate în psihodramă. El constă în „a da voce” sentimentelor pe care

persoana nu reușește să le spună din diverse motive: timiditate, rușine, inhibiție, angoasă, sentiment de vinovație, educație. În cazul dublului, individul își îmbogățește reprezentarea despre sine prin orientarea atenției asupra lumii sale interne. Poate fi util în timpul unui joc de rol facilitând explorarea de sine.

- **Oglinda**

Vorbim de oglindă atunci când avem o interacțiune capabilă să producă o dinamică mentală prin care persoana reușește să afle aspecte despre sine din imaginile relative construite de ceilalți asupra lui. În cazul oglinzii, persoana privește în afara sa, pentru a constata cum este perceput de ceilalți. Funcția de oglindă apare ulterior, odată cu maturizarea structurilor cognitive, necesare în formarea experienței asupra lumii interne și a celei externe.

Funcția de oglindă se activează și în cadrul unui grup, unde comportamentul fiecăruia exprimă și percepția pe care aceștia o au asupra celorlalți. Această tehnică poate fi utilizată în timpul debriefingului (sporește eficiența acestuia) sau se poate constitui într-o activitate de sine stătătoare în care de pildă scopul ar putea fi acela de a crește încrederea în sine a membrilor grupului prin oferirea de oglinzi.

- **Amplificarea**

Amplificarea este o tehnică ce urmărește să accentueze la nivelul structurii bazale a protagonistului emoțiile specifice: furia, bucuria, invidia, plictiseala, ura, rușinea astfel acestea să apară și să se distingă într-un context emoțional care anterior părea opac și nediferențiat.

Tehnica poate fi folosită în două feluri:

- Persoana este rugată să-și amplifice emoția respectivă folosind o expresie corporală, voce, intonație, mimică, gestică, postură;
- Ceilalți membrii ai grupului, fie că sunt Eu-ri auxiliare sau auditoriu acționează în concordanță cu instrucțiunile directorului.

Amplificarea se utilizează în jocurile de rol, și necesită o pregătire specială atât formatorului (este important să poată gestiona intensitatea amplificării și rezultatul acesteia), dar și a membrilor grupului.

- **Solilocviu**

Metoda psihodramatică cere ca protagonistul să exprime, de câte ori este posibil, ceea ce memoria îi aduce în minte „arătând-o“ pe scenă; astfel conținutul amintirii se transformă. (Simt că...mă gândesc la..). Este un discurs solitar, ca și cum persoana ar vorbi cu sine cu voce tare.

- **Sociometria**

Sociometria este constituită din ansamblul tehnicilor care fac reprezentabile (și perceptibile într-un mod bine definit) forțele de atracție (tele pozitiv) și cele de respingere (tele negativ) care se produc între membrii grupului. Sociometria poate fi grafică și de acțiune.

- **Întâlnirea**

Tehnica este utilizată pentru a realiza o întâlnire autentică între două părți, astfel încât acestea să fie deschise înspre a privi realitatea celuilalt. Întâlnirea se bazează pe faptul că a vorbi în mod direct cu o persoană este mult mai eficient decât a povesti despre ce ar putea persoana să spună. Tehnicile folosite în întâlnire sunt inversiunea de rol și scaunul auxiliar.

SECȚIUNEA III.

DESIGNUL PROGRAMULUI DE FORMARE A SPECIALIȘTILOR ÎN VIOLENȚA DOMESTICĂ

Capitolul 7. Scopul și obiectivele formării

Conform modelului 4MAT, un curs de formare profesională are impact, atunci când se adresează celor patru dimensiuni ale performanței definite ca rezultate ale învățării: valori, cunoștințe, abilități și performare/adaptare la locul de muncă (O’Neill-Blackwell, 2012).

Astfel sunt definite patru tipuri de obiective (tabelul 2).

Tabelul 2: Obiective ale învățării

Obiective de performare/adaptare:	Obiective legate de valori:
<ul style="list-style-type: none"> - Implementarea în practică a principiilor și metodelor de lucru însușite; - Îmbunătățirea colaborării și cooperării inter- și întrainstituționale; - Abordarea situațiilor profesionale din perspectiva abordării în echipă multidisciplinară; 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea valorii cooperării și lucrului în echipa multidisciplinară în intervenția în violența domestică; - Aprecierea valorii contribuției/intervenției fiecărui membru al echipei multidisciplinare; - Aprecierea valorii umane

<ul style="list-style-type: none"> - Atitudinedeschisă, pozitivăși empatică față de victimă. 	<p>și tratarea cu respect a fiecărei femei victimă a violenței domestice.</p>
<p>Obiective legate de abilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea abilităților de lucru în echipă; - Dezvoltarea abilităților de recunoaștere și evaluare a cazurilor de violență domestică; - Dezvoltarea abilităților de comunicare și împuternicire a victimelor violenței domestice; - Dezvoltarea unei atitudini empaticе, de înțelegere, lipsite de judecare și critică a femeii abuzate. 	<p>Obiective legate de cunoștințe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cunoașterea cadrului conceptual și teoriilor explicative ale violenței domestice; - Înțelegerea adecvată a dinamicii relației violente (portretul abuzatorului – victimei – copilului martor/abuzat); - Înțelegerea violenței domestice din perspectiva traumatologiei; - Recunoașterea violenței și evaluarea riscului; - Cunoașterea pașilor de intervenție în violența domestică; - Cunoașterea și delimitarea rolului fiecărui specialist din echipa multidisciplinară; - Cunoașterea principiilor de lucru și bună practică în violența domestică.

Capitolul 8. Desfășurarea sesiunilor de formare

SESIUNEA 1: Formarea grupului

Activitatea 1. Salut de bun venit

- Prezentarea trainerilor
- Prezentarea elementelor cheie ale proiectului CONNECT cu:
 - Proiect de formare profesională a specialiștilor care lucrează în violența domestică, pe baza a 2 instrumente elaborate în cadrul proiectului – *Manualul pentru specialiști și Ghidul formatorului*;
 - Scopul central și noutatea – formarea în echipe mixte, multidisciplinare (sunt mai puține astfel de formări, decât cele în grupuri omogene);
 - Formare unitară, la nivelul regiunilor care să asigure implementarea de bune practici și un nivel de standardizare a intervenției.
- Prezentarea trainingului:
 - Obiectivele trainingului: *Ghidul formatorului*, cap.7
 - Metode utilizate în training: prezentarea modelului 4MAT – *Ghidul formatorului*, cap.5; se specifică folosirea metodelor de acțiune, cap.6.
 - Structura trainingului și programul de lucru

Activitatea 2. Prezentarea cursanților

Scop: cunoașterea participanților și crearea unui climat relaxant.

Consemn 1. Vă rog pe fiecare să scrieți pe foaia din fața dumneavoastră numele cu care doriți să fiți apelat în aceste 3 zile: numele sau prenumele sau apelativul.

Același lucru îl fac și trainerii.

Se agreează că pe perioada trainingului acestea vor fi numele folosite de fiecare participant.

Materiale: coli A4, markere.

Consemn 2: Începând de la X vă rog să vă prezentați întregului grup spunându-vă numele, o trăsătură care vă definește și care începe cu litera cu care începe numele vostru, profesia și locul de muncă.

De exemplu: eu sunt **Mihaela**, sunt **meticuloasă**, sunt psiholog și lucrez la...

Activitatea 3. Spectograme

Timp: 5-7 minute/spectogramă

Scop: activare psihomotorie în scopul reducerii anxietății; cunoașterea disponibilității și a motivației cursanților pentru training/formare; cunoașterea experienței personale de participare la traininguri în general, și la cele de formare în domeniul violenței domestice în particular.

Spectograma A.

Criteriu: dispoziția/disponibilitatea pentru training

Consemn: Vă rog să vă ridicați în picioare. Vă gândiți la starea de spirit cu care ați venit la acest training. La bătaia mea din palme în colțul acesta se vor așeza cei care au venit cu o mare deschidere, disponibilitate pentru acest training, în colțul acesta cei care au o disponibilitate nici mare nici mică, iar în partea aceasta cei care, din diverse motive au venit având o mică sau foarte mică disponibilitate.

Observație: participanții se grupează în funcție de criteriul disponibilitate; trainerul va începe cu grupul celor care au o mare disponibilitate/deschidere și pe rând, îi invită pe fiecare să adreseze un mesaj celor din grupul cu o mică disponibilitate (sau din grupul celor de mijloc), un mesaj prin care să explice de ce s-au așezat în acest loc. Se procedează identic și cu cei care aparțin celorlalte grupuri.

Spectograma B.

Criteriu: experiența de training/formare

Consemn: Acum, vă invit să vă grupați în funcție de experiența voastră de training: cei care au participat la mai mult de 5

traininguri/formări vor veni în partea aceasta; cei care au până la 5 participări aici și cei care participă acum pentru prima dată la un training/formare se vor așeza acolo.

Observație: Se începe cu grupul celor care au cea mai mare experiență de training; li se solicită un mesaj către cei fără experiență sau cu experiență mai puțină în care să spună la ce tip de traininguri au mai participat și un lucru important despre această experiență (un lucru cu care au rămas, util/inutil, plăcut sau neplăcut). Celor din grupul fără experiență sau cu experiență puțină (dacă nu sunt decât două traininguri) li se cere un solilocviu. Formatorul acordă o atenție specială experiențelor de formare în domeniul violenței domestice.

Consemn pentru solilocviu: Ați ascultat ce au spus colegii voștri; atunci când vă ating vă rog să spuneți ce vă trece prin minte / ce gândiți vis-a-vis de ceea ce tocmai ați auzit.

Activitatea 3. Prezentarea în inversiune

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: Intercunoaștere, formarea grupului și coeziunea de grup; Familiarizarea cursanților cu tehnicile de acțiune (ce vor fi utilizate pe parcursul trainingului: de ex. inversiunea de rol, jocul de rol).

Consemn: X, te rog alege dintre colegii de grup persoana pe care o cunoști cel mai puțin; pentru următoarea activitate vei forma o echipă cu Y.

Observație: se aleg echipe de câte 2 după criteriul „vă cunoașteți cât mai puțin”.

În fiecare echipă cineva este A, iar celălalt este B. Vă rog alegeți cine este A și cine este B în fiecare echipă. În fiecare echipă, timp de 5 minute, A întreabă și B răspunde. Misiunea lui A este ca în 5 minute, prin întrebări, să afle cât mai multe lucruri despre B. Vă rog să va axați în special pe rolul profesional. Nu este permisă

conversația: A întreabă și B are voie doar să răspundă. A, aflați cât mai multe lucruri despre B.

Se cronometrează 5 minute, apoi: „Acum inversăm; timp de 5 minute B întreabă și A răspunde”. Stop.

Se începe cu prima echipă. La semnalul meu, vom face o magie prin care se va face un transfer de identități (inversiune de rol). A devine B și B devine A (cursanții schimbă scaunele, numele, identitățile). Acum A te rog să te prezinți grupului mare astfel încât colegii să te cunoască mai bine.

Observație: în inversiune de rol, fiecare participant va spune ce a aflat în interviul de 5 minute. La sfârșitul prezentării formatorul intervine cu 2-3 întrebări astfel încât să stimuleze jocul de rol. Exemple: care este hobby-ul tău?/ce impresie ți-a lăsat B?/

Se trece la B, se repetă procedura.

La finalul activității (după ce toți participanții trec prin această experiență de prezentare în inversiune de rol) se face un sharing.

Consemn sharing: Începând cu X spuneți cum v-ați simțit în această activitate și corecțați dacă aveți ceva de corectat la prezentarea făcută de colegul vostru.

Debriefing: Faceți o legătură între experiența pe care ați avut-o și tema trainingului nostru.

Observații: Aspectele urmărite sunt:

- inversiunea de rol – tehnică/practică necesară pentru a înțelege femeia victimă a violenței domestice
- capacitatea empatică- capacitate necesară profesioniștilor ce lucrează în acest domeniu
- importanța cunoașterii de sine și importanța cunoașterii coechipierilor.

Final: Sharing

Consemn: Pornind de la X spre dreapta lui, vă rog completați fraza: Pentru mine această primă sesiune a fost...

SESIUNEA 2

Violența - definire și teorii explicative

Activitatea 1. Pretest

Timp: 5 minute

Scop: evaluarea nivelului de cunoștințe despre violența domestică la începutul și la sfârșitul cursului de formare; se evidențiază diferențele în ceea ce privește nivelul de cunoștințe, folosirea clișeeilor sau prezența greșelilor în abordarea cazurilor și a fenomenului în ansamblul sau.

Materiale: Fișa1. Pre-test/post-test (cheia testului), mapa formatorului în care se păstrează testele până la sfârșitul perioadei de formare. La finalul formării se reia testul și se compară cu pretestul.

Consemn: Se distribuie participanților copii ale testului și sunt invitați să completeze răspunsurile. Subliniați într-o manieră pozitivă că nu trebuie să fie stânjeniți dacă nu știu să răspundă la unele întrebări, și că de aceea sunt la curs, pentru a-și îmbunătăți cunoștințele.

Observații: nu citiți testele rezolvate în față grupului; corecți testul la sfârșitul zilei, pentru a vedea care sunt punctele tari și cele slabe ale grupului.

Rezultat: îi va ajuta pe formatori să verifice care este nivelul cunoștințelor participanților, pentru a adapta informațiile; va permite participanților să evalueze cât de mult au învățat, prin completarea unui test identic la sfârșitul modulului.

Observație: Indicați locul în care participanții vor pune testele pe măsură ce termină completarea lor. Cursanții vor avea ocazia la sfârșitul formării să-și autocorecteze testul (pre/post)

Activitatea 2. La început a fost Salutul

Timp: 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: identificarea etapelor de constituire a unei relații cu accent pe relația marcată de violență

Materiale/condiții: crearea unui spațiu liber de desfășurare a exercițiului. Se vor da scaunele lateral, creând un spațiu cât mai mare de lucru. Foaie de flipchart, markere, post-ituri colorate (3 culori)

Observații: Locul de desfășurare a exercițiului trebuie să fie cât mai spațios, astfel încât fiecare participant să se simtă confortabil și să-și poată delimita un spațiu personal suficient pentru a se putea relaxa la începutul exercițiului.

Consemn 1: Rugați participanții să se ridice în picioare și să se plimbe prin sală, timp în care se relaxează gândindu-se la ceva frumos din viața lor (o etapă, un eveniment, ceva ce le crează plăcere, îi relaxează, o ființă în prezența căreia se simt confortabil etc.) care să inducă o stare de bine.

Consemn 2: Rugați participanții ca în timpul plimbării să înceapă să-și privească pe rând colegii de grup și după ce au un prim contact vizual pasager, să se salute reciproc prin înclinarea capului, fără să vorbească între ei.

Consemn 3: Pe măsură ce s-au intersectat între ei, rugați participanții să se salute dând mâna unul cu altul. După această etapă salutul să se manifeste printr-o atingere a umerilor. Ulterior salutul se transformă într-o atingere a genunchilor. La final, salutul devine o îmbrâncire a celuilalt, pe grade diferite de intensitate prin contactul direct a unei părți cât mai mari a corpului.

Rezultat: Se urmărește ca fiecare participant să experimenteze etapele de apropiere de o persoană străină și să sesizeze creșterea nivelului de tensiune în relație, pe măsură ce gesturile devin din ce în ce mai intruzive în spațiul personal.

Debriefing: Formatorul trasează pe foaia de flipchart un tabel cu trei coloane: *Ce am simțit?(emoțional), Ce am gândit?(cognitiv) Ce am făcut? (comportamental)*; distribuie participanților post-ituri, menționând asocierea între culoare și coloana care marchează o stare (de exemplu: roz= emoție, galben = gând, verde = atitudine) Participanții notează pe bilețele câteva elemente pe care le-au experimentat și le lipesc pe foaie. Faceți o legătură între experiența pe care ați avut-o și tema trainingului nostru, cu accent pe legătura dintre cele trei coordonate: reacția emoțională, gândul cu care se asociază și gestul generat în plan social.

Activitatea 3. Copacul violenței

Timp: 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: Definirea violenței domestice și identificarea formelor de manifestare. Agrearea unui limbaj comun în definirea principalelor concepte.

Materiale: foaie de flipchart pe care este desenat un copac a cărui coroană este împărțită în patru cadrane: fizic, psihic, economic, social. Markere, post-ituri de o singură culoare sau patru culori diferite

Consemn: Rugați participanții să scrie pe câte un post-it cel puțin patru cuvinte sau situații pe care le asociază cu violență domestică. Apoi fiecare participant citește în fața grupului ce a scris și lipește bilețelul pe copac, specificând zona în care se încadrează propria definire (de exemplu cadranul: 1 -violență fizică/sexuală, 2 - violență psihică/verbală, 3 - violență economică, 4 - violență socială)

Rezultat: Familiarizarea cu termenii cheie și agrearea unei definiții conceptuale a violenței, în conformitate cu recomandările documentelor internaționale și în acord cu legislația românească și principiile de lucru în situațiile de violență domestică.

TEORIE: PowerPoint (extras din *Manualul pentru specialiști* cap. 1 și 2)

- definițiile violenței
- formele de manifestare
- date statistice relevante

Debriefing: Elaborarea unei definiții a violenței domestice agreată de grup, utilizând cuvintele cheie enunțate de participanți, armonizată cu recomandările din documentele naționale și internaționale, care reglementează prevenirea și combaterea violenței domestice.

Activitatea 4. Coarda puterii

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: Cunoașterea și înțelegerea teoriilor explicative pentru violența domestică.

Materiale: Fișa 2. Tipuri de interacțiuni agresor – victimă și efectele asupra victimei, cu mesaje scrise pe cartoane colorate pe care sunt prezentate cele 8 personaje/roluri. Recuzită: o coardă, vuvuza, curea, portofel, certificatul cu statutul în familie (pe culoare albatru-bărbat /roz femeie) în funcție de gen.

Consemn 1: Formatorul prezintă pe scurt în fața grupului, cele opt tipologii de personaje care vor intra în scenă. Se solicită implicarea a 8 voluntari care sunt dispuși să își asume rolurile menționate. Cele opt personaje vor forma diade de lucru astfel: bolnav psihic + aparținător; tată/mama + copil ; cap de familie (aducător de venit) + persoană dependentă financiar; bărbat puternic/autonom + femeie puternică/autonomă.

Observații: Fiecare participant voluntar alege rolul/personajul cu care rezonează și pe care se simte în stare să-l interpreteze. Nu se impun roluri decât dacă nu se anunță suficienți voluntari. Pentru a facilita interacțiunea, identificați oamenii resursă din grup care sunt familiarizați cu jocurile de rol (de exemplu psihologi) rugându-i să preia personajele rămase descoperite.

Consemn 2: Dați un timp de gândire (15 minute) voluntarilor ca să studieze profilul personajelor pe care urmează să le interpreteze. Faceți un tur al lor și discutați pe scurt situațiile pe care și le imaginează și posibilul dialog între personaje, punând accentul pe elementele cheie ale fiecărui caracter. Personajele agresoare pot folosi elemente de recuzită pentru a accentua și prin simbol caracterul dominant.

Consemn 3: Fiecare diadă de personaje prezintă pe rând în fața grupului, dialogul pe care și l-a imaginat ca fiind posibil în viața reală, folosind în același timp o coardă de care trage fiecare când intră în dialog încercând să fie cât mai convingător.

Observații: Fiecare personaj agresor poate folosi elemente de recuzită (de exemplu: bolnavul psihic – vuvuza, părintele autoritar- curea, aducătorul de venit –portofel, persoană puternică - eticheta cu statutul în familie pe gen.)

Rezultat: Identificarea teoriilor explicative ale comportamentului și relațiilor violente și a tipologiei de personaje /personalități care prin caracteristicile individuale dezvoltate ca urmare a influenței factorilor biologici, educaționali și de mediu, sunt predispuse la stabilirea unor relații în care violența se manifestă sub diversele ei forme.

Teorie: PowerPoint (extras din *Manualul pentru specialiști* cap. 3) cu prezentarea succintă a celor trei tipuri de teorii: biologice, psihologice, sociologice.

Debriefing: Faceți o legătură între experiența pe care ați avut-o și tema trainingului nostru. Identificarea eventualelor elemente cu care fiecare rezonează și care pot fi un indicator pentru predilecția către un comportament sau altul în funcție de care ne poziționăm și în anumite roluri în relațiile familiale, profesionale, sociale (abuzator, victimă, salvator, martor).

SESIUNEA 3, 4

Dinamica violenței în relațiile de cuplu

Activitatea 1. Asociații libere și Masca

Scop:

- identificarea propriilor emoții și gânduri ce apar la contactul cu violența.
- facilitarea introspecției și reflecției, abilități necesare profesioniștilor ce activează în domeniul violenței domestice.
- conștientizarea cu privire la necesitatea formării în domeniul violenței

1.A. Asociații libere

Timp: 6-7 minute

Scop:

- facilitarea accesului la emoții și trăiri, la autodezvăluire
- descoperirea importanței autocunoașterii și a formării profesionale.

Materiale: Fiecare cursant are pregătită o coală de hârtie și un pix. Se proiectează un slide pe care este scris cuvântul VIOLENȚĂ.

Consemn: Vă rog priviți acest cuvânt. Acum, fiecare dintre voi, va începe să scrie pe foaia de hârtie, cât mai multe cuvinte care-i trec prin minte, pornind de la acest cuvânt: VIOLENȚĂ.

Vă rog faceți cât mai multe asocieri, fără să vă preocupați de ortografie, sensul, logica cuvintelor; acestea se pot repeta, important este să scrieți cât mai multe cuvinte, fără să vă opriți sau să vă gândiți la ceea ce scrieți. La semnalul meu, începeți. Sunt lăsați să scrie minim 3 minute; Stop.

Formatorul dirijează discuția:

- Câte cuvinte ați scris?
- Cum a fost această experiență pentru voi (ușor, greu, de ce credeți că a fost așa?)
- Citiți ce ați scris și spuneți ce puteți observa?

Observații: Trainerul explică faptul că asociațiile libere, în general, oferă indicii despre aspectele noastre inconștiente. Dificultățile întâmpinate în scrierea rapidă a cuvintelor nu sunt altceva decât rezistența noastră la a accesa și conștientiza conținuturile inconștiente.

Contactul cu fenomenul violenței provoacă reacții puternice în oameni. Atunci când este vorba despre profesioniști, aceștia au învățat (prin natura profesiei) să-și controleze reacțiile, și nu de puține ori să le minimalizeze. Este vorba despre apărarea psihică. Un profesionist nu fuge de aceste emoții, nu le neagă, nu le ”dă la o parte” ci învață să le cunoască, să le accepte și mai ales să le controleze. Este condiția de bază pentru a putea activa cu succes în acest domeniu (funcție de componența grupului, se insistă mai mult sau mai puțin pe nevoia de formare specifică).

1.B. Masca

Timp: 15- 20 minute

Scop:

- facilitează autodezvăluirea participanților
- descoperirea importanței autocunoașterii și a formării profesionale.

Consemn: Vă invit să vă gândiți câteva momente la experiența voastră directă cu violența. Pot fi experiențe din rolul profesional sau din cel personal; din rolul de martor, victimă sau observator. Încercați se desprindeți câteva gânduri și emoții legate de această experiență.

Formați grupuri de câte 4 persoane. Împărtășiți colegilor din grupul mic, pe rând, emoțiile voastre legate de experiența cu violența. Fiecare are la dispoziție 1 minut și jumătate, în total aveți 6 minute. După cele 6 minute: faceți o listă cu emoțiile, trăirile comune. Fiecare grup va primi o mască albă și culori. Sarcina voastră este să pictați masca astfel încât ea să reprezinte emoțiile, trăirile comune grupului vostru. Aveți 5 minute la dispoziție, apoi alegeți o portavoce care să prezinte grupului mare ce reprezintă masca.

Observație: Formatorul poate alege să prezinte ambele activități, în ordinea prezentată (dacă bugetul de timp îi permite), sau poate opta doar pentru o activitate. Recomandarea noastră este pentru ambele,

deoarece prima activitate, ”Asociația liberă” facilitează accesul la emoțiile și trăirile cursanților, la autodezvăluire.

Debriefing: La finalul activității, participanții sunt invitați să facă o legătură între activitatea de mai sus și rolul lor profesional.

La final formatorul subliniază:

- importanța autocunoașterii și a formării profesionale
- modul în care reacționăm la violență influențează modul în care ne exercităm atribuțiile din rolul profesional
- deși au profesii diferite, roluri și atribuții diferite în echipa de intervenție, există un ”bagaj comun” de emoții și sentimente cu care se confruntă întreaga echipă de profesioniști.

Activitatea 2. Caracteristicile violenței în relațiile de cuplu

Timp: 3-5 minute

Scop: Familiarizarea cursanților cu definiția și caracteristicile de bază ale violenței domestice.

: Asigurarea unui limbaj comun și a unui corp comun de cunoștințe referitoare la violența domestică.

TEORIE: prezentare PowerPoint

- Terorismul intim: Violența exercitată de cele mai multe ori asupra unei femei de către partenerul ei prin acte sau amenințare cu acte care sunt trăite ca abuz fizic, sexual, psihologic, economic alcătuiesc în timp un *tipar de dominare care include tactici de izolare, degradare, exploatare și control în paralel cu intimidare și rănire fizică.*
- Definiția violenței domestice din perspectivă comportamentală (*Manualul pentru specialiști, p.52*) și caracteristicile ei: instrumentală, intențională, învățată, repetată și cumulativă.

Activitatea 3. Violența domestică: elemente specifice și factori declanșatori – activitate pe subgrupuri

Timp: 30 minute

Scop:

- înțelegerea elementelor specifice violenței domestice și cunoașterea factorilor declanșatori.
- asigurarea unui limbaj comun și a unui corp comun de cunoștințe referitoare la violența domestică.

Consemn: Formați 3 grupuri a câte 4 persoane și în fiecare grup vorbiți despre:

- a) elementele specifice care diferențiază în opinia și practica voastră violența domestică de alte forme de violență.
- b) care credeți că sunt factorii care declanșează comportamentul violent

Notați pe o coală de flipchart aceste elemente; alegeți o portavoce care va împărtăși grupului mare viziunea fiecărui grup.

Observații: La finalul activității trainerul notează pe flipchart caracteristicile găsite de cursanți.

TEORIE: Prezentare PowerPoint

Se proiectează pe slide caracteristicile semnalate de literatura de specialitate (*Manual pentru specialiști*, p.54) și se dezbate aspectele.

- Așteptări ale bărbaților.
- Temeri ale bărbaților.

Activitatea 4. Comportamentul agresorului

Scop: cunoașterea și înțelegerea tacticilor de constrângere și control utilizate de agresori.

Materiale:

- Slide cu „Roata de putere și control” fără exemple (*Manual pentru specialiști*, p. 61)
- Pentru specialiști 4 foi A4, pe fiecare foaie un tabel cu două coloane care vor cuprinde câte două sectoare din roata puterii. Exemplu Tabel 1 A: Intimidare și Abuz

emoțional, Tabel 1B: Izolare și Minimalizare/Negare ș.a.m.d.

Consemn: Formați 4 grupuri de lucru. Fiecare grup va primi o foaie pe care veți regăsi câte două sectoare din „Roata de putere și control”. Veți avea la dispoziție 10 minute pentru a găsi exemple pentru ambele sectoare. Vă raportați la experiența voastră de lucru în domeniul violenței domestice. Fiecare grup își va alege o portavoce care la finalul activității va prezenta și argumenta lista cu exemple.

Observații: Este util ca formatorul să ofere un exemplu. Exemplu: În sectorul Izolare va trebui să găsiți exemple prin care să arătați cum agresorul izolează femeia victimă: de exemplu, controlează ce face, îi interzice diferite acțiuni ș.a.m.d.

Debriefing:

- Portavocea din fiecare grup prezintă și argumentează listele cu exemple.
- Formatorul proiectează slide-ul cu Roata de putere și control, cu exemple (*Manual pentru specialiști*, p. 61) și rezumă cele discutate anterior.
- Formatorul invită participanții să facă o legătură între comportamentele agresorului (exemplele găsite și cele oferite pe slide) și expectanțele și temerile acestuia abordate anterior.

Activitatea 5. Ciclul violenței

Timp: 20 – 30 minute

Scop:

- înțelegerea caracterului ciclic al violenței domestice și efectele acestei ciclicități asupra femeii victimă.
- familiarizarea cursanților cu utilizarea *Manualului pentru specialiști*.
- asigurarea unui cadru comun de înțelegere și explicație a fenomenului.

Materiale: Prezentare PowerPoint și *Manualul pentru specialiști*.

TEORIE: Formatorul prezintă și explică slide-ul cu ciclul violenței în șase faze (*Manual pentru specialiști*, p. 62).

Metoda: construirea cazului și joc de rol

Consemn: alcătuiți 3 grupuri de lucru. Deschideți *Manualul specialiștilor* la pagina 62. Fiecare grup se va ocupa de câte 2 faze ale ciclului violenței. Sarcina voastră este să citiți cu atenție descrierea fazelor din manual și apoi să concepeți o mică scenetă în care să ilustrați cât mai bine caracteristicile fazelor ce v-au revenit. Este important să participe toți membrii grupului la conceperea scenetei; rolurile vi le distribuiți în grup așa cum doriți. Aveți la dispoziție 10 minute, apoi veți prezenta grupului mare sceneta.

Observație: formatorul vă distribuie fiecărui grup câte două faze. Exemplu: grupul 1 se va ocupa de Faza exploziei și de cea a remușcărilor ș.a.m.d.

Debriefing: Formatorul:

- stimulează discuții pe marginea celor prezentate
- rezumă cele 6 faze apoi face trimitere la caracterul ciclic și efectele acestei ciclicități asupra victimei.

Activitatea 6. Formele violenței și factori de risc pentru comportamentul violent

Timp: 15-20 minute

Scop:

- cunoașterea formelor de violență și a factorilor de risc
- crearea unui fond comun de cunoștințe și abordare a fenomenului violenței domestice.

Materiale: prezentare PowerPoint, Inventarul factorilor de risc pentru comportamentul violent (*Manual pentru specialiști*, p. 71-72).

TEORIE: se prezintă slide-ul cu formele violenței: violența fizică; violența sexuală; violența nonfizică; violența economică (*Manual pentru specialiști*, p. 69), apoi:

Consemn: Păstrați-vă grupul de lucru; fiecare grup va primi o foaie cu principalii factori de risc semnalati de literatura de specialitate. Folosindu-vă de acest Inventar al factorilor de risc, aveți la dispoziție 5 minute pentru a face o clasificare TOP 10 a celor mai des întâlniți factori de risc în experiența voastră practică. Dacă aveți și alți factori care în opinia voastră sunt de risc și sunt frecvent întâlniți în activitatea voastră, îi puteți adăuga. Alegeți apoi o portavoce care va împărtăși grupului mare clasamentul vostru.

Debriefing:

Formatorul scrie factorii citați de fiecare grup pe flipchart și în final rezultă un top 10 factori considerați de grup ca fiind cei mai frecvenți în practica lor.

Sunt solicitate comentarii funcție de profesia cursanților; se insistă pe faptul că în ciuda multidisciplinarității celor care intervin în domeniul violenței domestice, factorii de risc sunt aceeași și este important să fie cunoscuți ca atare de către întreaga echipă.

Cursanții rămân cu un instrument util de lucru: inventar al factorilor de risc.

Activitatea 7. Portretul robot al agresorului

Timp: 25 de minute

Scop: înțelegerea caracteristicilor și comportamentelor agresorului.

Materiale: Coală de flipchart, marker, fișeși materiale elaborate de cursanți.

Consemn: În aceleași grupuri de lucru, folosindu-vă de toate materialele și fișele elaborate de voi până acum, va trebui ca în maxim 15 minute să elaborați portretul robot al agresorului.

Observație: Formatorul indică materialele pe baza cărora vor realiza portretul robot: Roata de putere și control cu exemple

(*Manual pentru specialiști*, p.61); Forme și acte de violență (p.70); Așteptări și temeri ale bărbaților (p. 58,59); Inventarul factorilor de risc pentru comportamentul violent (p.71).

Debriefing: Cursanții sunt invitați să observe portretele robot și să facă un comentariu.

În final formatorul concluzionează: prin prezentarea portretului robot al agresorului se asigură o grilă comună de cunoaștere și înțelegere a agresorului, necesară lucrului performant în echipă.

Activitatea 8. Modele comportamentale ale victimei

Scop: asigurarea unui model comun de înțelegere și explicare a comportamentului femeii victime.

TEORIE: prezentare PowerPoint

Sindromul Stockholm(*Manualul pentru specialiști*, p. 67),

- Strategii de coping (răspunsul la violență)(Manual, p. 68)
- Elemente de psihotraumatologie
- Efectele violenței domestice asupra femeii și asupra copiilor

Activitatea 9. Portretul robot al femeii victimă a violenței domestice

Scop: asigurarea unui model comun de înțelegere și explicare a comportamentului femeii victime.

Materiale: Coală de flipchart, marker, fișe de lucru.

Consemn: În aceleași grupuri de lucru, folosindu-vă de toate materialele și fișele elaborate de voi până acum, va trebui ca în maxim 15 minute să elaborați portretul robot al femeii victimă a violenței domestice.

Observație: Formatorul indică materialele pe baza cărora vor realiza portretul robot: Roata de putere și control; Forme și acte de violență; Ciclul violenței; Efectele violenței asupra femeilor

Debriefing:

Cursanții sunt invitați să observe portretele robot și să facă un comentariu funcție de profesia și rolul pe care îl au în echipa multidisciplinară. În final, formatorul insistă asupra faptului că prin prezentarea portretelor robot se asigură o grilă comună de cunoaștere și înțelegere a comportamentului victimei.

Activitatea 10. Portretul robot al copilului martor/victimă a violenței domestice

Scop: asigurarea unui model comun de înțelegere și explicare a consecințelor violenței domestice asupra copiilor.

Materiale: Coală de flipchart, marker, fișe de lucru.

Consemn: În aceleași grupuri de lucru, folosindu-vă de toate materialele și fișele elaborate de voi până acum, va trebui ca în maxim 15 minute să elaborați portretul robot al copilului victimă a violenței domestice.

Observație: Formatorul indică materialele pe baza cărora vor realiza portretul robot: Forme și acte de violență; Ciclul violenței; Efectele violenței asupra copiilor.

Debriefing:

Cursanții sunt invitați să observe portretele robot și să facă un comentariu funcție de profesia și rolul pe care îl au în echipa multidisciplinară. În final, formatorul insistă asupra faptului că prin prezentarea portretelor robot se asigură o grilă comună de cunoaștere și înțelegere a comportamentului victimei.

Observație: funcție de nevoi și componența grupului, formatorul poate alege ca activitățile „Portretul robot al agresorului”, „Portretul robot al victimei”, „Portretul robot al copilului victimă a violenței domestice” să se desfășoare succesiv sau simultan. Dacă optează pentru varianta simultan, grupul va fi împărțit în 3 subgrupuri și fiecărui subgrup îi va reveni un portret robot. La finalul activității se va acorda timp suficient pentru debriefing, formatorul

stimulând participanții să comenteze portretele robot făcând referiri directe la experiența profesională.

Activitatea 11. Dificultățile de a pune capăt unei relații violente

Scop:

- înțelegerea universului interior și implicit înțelegerea comportamentului femeii victimă
- dezvoltarea capacității empatice în relație cu victima

Material/metodă: Lucru individual, o foaie de hârtie și pix, fișa cu obstacole (*Manual pentru specialiști*, p.79-81).

Consemn 1: Pornind de la portretele robot, gândindu-vă la toate aspectele abordate până acum, vă rog să oferiți 3 răspunsuri la întrebarea „De ce o femeie victimă a violenței domestice rămâne în relația abuzivă?”. Faceți în mintea voastră o inversiune de rol cu femeia victimă și încercați să răspundeți individual, în scris.

Observație: dacă este nevoie, formatorul insistă pe inversiunea de rol: să-și imagineze ce simte, cum gândește și cum acționează victima. Fiecare cursant numește un obstacol. Apoi, fiecare primește Lista cu Obstacole în ieșirea din relația abuzivă (lista cu obstacole se găsește în *Manualul pentru specialiști*, p.79-81).

Consemn 2: Citiți Lista cu obstacole și ajutându-vă de această listă dar și de ce ați scris voi, faceți un clasament al celor mai mari 5 obstacole ale ieșirii din relația abuzivă. Pe rând le citiți în fața întregului grup.

Debriefing: Cursanții citesc lista cu TOP 5 Obstacole, formatorul le notează pe coala de flipchart și realizează lista cu cele mai mari obstacole în viziunea grupului. Se insistă pe înțelegerea victimei, pe capacitatea empatică necesară în intervenție.

Activitatea 12. Mituri, clișee referitoare la violența în cuplu

Scop: identificarea și conștientizarea clișeelelor (prezente atât în societate cât și în rândul specialiștilor care lucrează în domeniul violenței domestice).

Materiale/metodă: Debată; bilețele cu clișee (*Manual pentru specialiști*, p.83-88) și indicația (scrisă pe bilețel) de a găsi argumente pro sau contra.

Consemn: Formați echipe de câte 2. Fiecare echipă va primi un bilețel cu o afirmație și consemnul de a argumenta pro sau contra. Aveți la dispoziție 5 minute pentru a construi discursul argumentativ. Apoi veți fi invitați la „masa de luptă” și va trebui să vă susțineți cauza. Colegii voștri vor fi arbitri și vor evalua pe o scală de la 1 (minim) la 10 (maxim) cât de convingător a fost discursul vostru. Se va realiza astfel un clasament, echipa care va aduna cele mai multe puncte va câștiga.

Observații: pe o foaie de hârtie fiecare ”jurat” va nota numărul echipei care susține discursul și numărul de puncte acordate. După ce toate echipele au susținut discursul, formatorul va aduna foile cu notele/punctele acordate și va realiza clasamentul final.

Debriefing: ce concluzii puteți desprinde din această activitate? Formatorul stimulează discuțiile dintre cursanți. În final punctează faptul că prejudecățile noastre sunt adânci, pot avea o mulțime de argumente, sunt rezistente la schimbare, ne influențează atitudinea și comportamentul. Violența domestică este o realitate în care se întâlnesc unele dintre cele mai adânci și puternice prejudecăți (inclusiv la persoanele care lucrează în domeniul violenței domestice).

SESIUNEA 5.

Recunoașterea violenței în cuplu și evaluarea riscului. Dificultăți apărute în practică

Activitatea 1. Telefonul fără fir al emoțiilor

Scop:

- încălzirea participanților în rolul de a detecta și interpreta limbajul nonverbal și paraverbal
- activare psihomotorie; buna dispoziție
- exersarea abilității de observație.

Materiale: 4 cartonașe; fiecare cartonaș cuprinde numele unei emoții: dezgust, teamă, disperare, surpriză.

Consemn: formați 2 echipe a câte 6 persoane. Vă așezați în șir indian (se formează 2 șiruri). Prima persoană din șir este întoarsă cu fața la mine, ceilalți vor sta cu fața îndreptată în partea opusă (fiecare persoană vede spatele colegului de echipă; doar prima persoană este întoarsă cu fața spre formator- și spatele spre colegul de echipă). Fiecare prima persoană din șir primește primul bilețel; citește emoția și va trebui să o mimeze colegului care la bătaia pe umăr a celui care mimează se va întoarce pentru a putea vedea ce i se transmite. Toți ceilalți din șir rămân întorși cu spatele. După ce a primit mesajul mimat, a doua persoană bate pe umăr următorul coleg care se va întoarce pentru a putea recepționa mesajul. La fel se procedează până se ajunge la ultimul din șir. Acesta primește mesajul și va trebui să ghicească cu voce tare ce anume i s-a transmis.

Observații: ambele șiruri primesc bilețele cu aceleași emoții și se lucrează simultan în ambele șiruri. Doar la ultima transmitere se lucrează pe rând, astfel ca toți cursanții să poată urmări ultimul mim și recunoașterea mesajului (emoției). De cele mai multe ori mesajul ajunge deformat... Se reia exercițiul cu următorul cartonaș, următoarea emoție. În general, după al doilea cartonaș, participanții

se antrenează și reușesc să transmită mesajul/recunoască corect emoția mimată. Este un exercițiu antrenant, amuzant.

Debriefing: cursanții sunt stimulați să facă legături între ceea ce au experimentat și tema recunoașterii violenței în familie.

Formatorul subliniază importanța limbajului nonverbal și para-verbal; victimele adesea transmit prin aceste modalități mai multe informații decât prin limbajul verbal. Importanța antrenamentului în observarea și decodarea acestor mesaje care întregesc mesajele verbale. Importanța observației atente și sistematice a victimei/agresorului/apartinătorilor în timpul interviului.

Activitatea 2. Recunoașterea violenței

Scop: (re)cunoașterea semnelor violenței domestice.

Materiale și metodă: Studiu de caz - Cazul Maria (*Manual pentru specialiști*, p.121), Lista cu semne ale relațiilor abuzive (*Manual pentru specialiști*, p.115-117).

Consemn: Vă grupați în 3 echipe a câte 4 persoane. Fiecare echipă va primi un studiu de caz și o listă cu principalele semne ale relațiilor abuzive (*Manual pentru specialiști*, p.115-117). Citiți cu atenție studiul de caz și ajutându-vă de listă răspundeți la întrebările:

- a) Care sunt semnele violenței în cuplul Mariei?
- b) Care sunt factorii de risc?

Observație: formatorul poate opta pentru cazul Maria descris în *Manualul pentru specialiști* la pagina 121, sau poate prezenta propriul caz. Important este să se atingă scopul enunțat. Pe flipchart se scriu cu marker cele două întrebări.

TEORIE:prezentare PowerPoint: Formatorul subliniază importanța cunoașterii de către întreaga echipă de specialiști a inventarului de semne și simptome ale abuzului într-o relație de cuplu. Prezintă Instrumente de screening, utilitatea dar și limitele lor (*Manual pentru specialiști*, p.119).

Activitatea 3. Evaluarea riscului

Scop:

- cunoașterea și înțelegerea riscului la care este supusă victima
- dezvoltarea abilităților de utilizare a unui instrumentar comun de către toți specialiștii din echipa multidisciplinară
- dobândirea cel puțin a unui instrument comun de lucru în evaluarea riscului.

TEORIE: prezentare PowerPoint

- conceptul de risc în violența domestică
- câteva instrumente de evaluare a riscului
- procedura de evaluare a riscului.

Activitatea 4. Evaluarea riscului: studiu de caz și joc de rol

Timp: 40-45 de minute

Scop:

- aprofundarea cunoașterii și înțelegerii riscului la care este supusă victima
- antrenarea abilităților de utilizare a unui instrumentar comun de către toți specialiștii din echipa multidisciplinară.

Materiale: Fișa 9. Chestionarul de Evaluare a Riscului și Studiul de caz - Svetlana (*Manual pentru specialiști*, p.128,129)

Consemn 1: În aceleași subgrupuri analizați studiul de caz și:

- depistați factorii de risc
- estimați riscul;
- discutați despre dificultățile întâmpinate în evaluarea riscului la locul vostru de muncă.

Notați toate acestea pe foaia cu studiul de caz. O portavoce va împărtăși grupului mare rezultatul analizei voastre.

Consemn 2: Imaginați-vă cum ar decurge o întâlnire cu Svetlana în care aplicați un instrument de evaluare a riscului. Concepeți o

scenetă/secvență prin care să ilustrați cum se desfășoară interviul. Sceneta va avea două acte și va cuprinde secvențe de interviu:

- Actul I: Așa NU,
- Actul II: Așa DA

Observații: formatorul va explica cursanților că în actul „Așa NU” vor trebui să identifice și să includă câteva dintre greșelile frecvente care se fac în identificarea factorilor de risc (de la greșeli de atitudine, comportament, până la insuficienta calificare a celor care lucrează în domeniu). Fiecare grup va prezenta sceneta, ceilalți vor trebui să ghicească care au fost greșelile în abordare. În final, o portavoce va rezuma ce au prezentat.

Debriefing: Formatorul:

- invită actorii să spună cum s-au simțit în rol (se insistă pe rolul de victimă);
- punctează importanța stabilirii unei relații de încredere cu victima și cum se stabilește o astfel de relație (atitudine).

Activitatea 5. Pădurea magică

Timp: 20 minute

Scop: Experimentarea încrederii. Accentuarea importanței încrederii în intervenția de orice fel în violența domestică.

Condiții de lucru: spațiu liber de mișcare; muzică

Consemn 1: Am nevoie de un voluntar. Toți ceilalți vă răspândiți în acest spațiu. Vă alegeți un loc apoi veți înțepeni în acel loc devenind un copac: cu picioarele ușor desfăcute, prindeți rădăcini; puteți mișca doar trunchiul și crengile (brațele). Cu toții veți forma o pădure magică. În această pădure va intra o persoană care s-a rătăcit (voluntarul cu ochii închiși). Nu aveți voie să vă mișcați din loc (copacii nu merg), dar cu ajutorul crengilor puteți ajuta persoana rătăcită. Atunci când se va apropia de voi puteți să o rețineți puțin, să o atingeți, să o ocrotiți și să o direcționați mai departe.

Consemn 2 către voluntar: tu ești o persoană rătăcită care intră într-o pădure fermecată. Închide ochii și cu ochii închiși vei explora pădurea. Vei simți copaci, crengile lor... atunci când vei simți că-ți ajunge cât ai explorat, că-ți place cum te tratează un copac anume poți deschide ochii. În acel moment tu te vei transforma în copac și copacul va deveni persoana care explorează CU OCHII ÎNCHIȘI. Se procedează identic.

Observație: formatorul trebuie să fie atent ca toți exploratorii să fie cu ochii închiși, și toți participanții să treacă prin această experiență. La un moment dat poate da drumul celei de-a doua persoane care să exploreze cu ochii închiși (pentru a câștiga timp pot fi 2 exploratori în același timp).

Exercițiul este indicat să se desfășoare pe un fond melodic. Atenție, exercițiul poate declanșa emoții puternice.

Debriefing:

În cerc, în picioare, participanții sunt invitați să vorbească despre cum s-au simțit în rolul persoanei care caută, cu ochii închiși, și cum s-au simțit în rolul copacului, cel care oferă îndrumare, ajutor. Este important ca fiecare să verbalizeze experiența pe care a avut-o în aceste două roluri. De cele mai multe ori apare inițial senzația de teamă; pe măsură ce s-au convins că ceilalți au grijă de ei apare încrederea și plăcerea de a explora.

După ce fiecare a vorbit, se reia turul cu **consemnul**: De la X spre dreapta lui, găsiți o asemănare și o deosebire între rolurile avute și rolul vostru profesional.

La final, formatorul va face analogia între exploratorul cu ochii închiși și femeia victimă care la rândul ei intră într-o pădure/necunoscutcând ia contact cu servicii și specialiști. Pentru a se putea lăsa ghidată/ajutată are nevoie de încredere.

SESIUNEA 6, 7 și 8

Intervenția și rolurile specialiștilor

Activitatea 1: Putere și control profesional

Timp: 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: identificarea coordonatelor bazale specifice tipologiei de personalitate care domină sau se lasă dominată într-o relație marcată de un joc de putere și consecințele sale asupra libertății de decizie.

Materiale/condiții: spațiu de mișcare corespunzător numărului de participanți.

Consemn 1: Rugați participanții să își aleagă un partener în funcție de afinitate sau pe baza proximității. Aliniați cursanții față în față, pe două rânduri pe diade parteneriale. Lăsați o perioadă de acomodare de 1 minut timp în care recomandați ca fiecare să adopte o poziție confortabilă și să stabilească un contact vizual între ei.

Consemn 2: În etapa a doua, cereți participanților să aleagă un rol A sau B, stabilind astfel ordinea în care vor acționa. Se dă semnalul ca A să execute 1-4 gesturi iar B să imite în paralel gestul lui A. Exercițiul poate dura 2 minute, după care se inversează rolurile și se reia exercițiul.

Consemn 3: Toți participanții se așează în șir indian și pe rând își asumă rolul de „locomotivă” pentru un tren imaginar pe care îl trag după ei. Locomotiva va executa câte un gest pe care vagoanele vor fi nevoite să îl imite în timp ce trenul se deplasează pe un traseu impus de conductor.

Observații: Timpul de desfășurare a exercițiului se estimează în funcție de numărul de participanți astfel încât fiecare participant să aibă ocazia de a experimenta rolul de „locomotivă”.

Rezultat: Identificarea caracteristicilor înnăscute sau dobândite în funcție de structura de personalitate manifestate în relația individuală sau în interacțiunea cu grupul. Exersarea și relevarea capacității de asumare a unor roluri: conduc, mă las conduc, preiau/predau controlul și dinamică acestora.

Debriefing: Li se cere cursanților să facă o legătură între experiența pe care au avut-o și rolul profesional. Dați posibilitatea fiecărui participant să își exprime stările pe care le-a experimentat punând accentul pe cele trei coordonate: emoțional (trăire), cognitiv (gândire), comportamental (atitudine).

Activitatea 2. Icebergul intervenției

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop:

- dezvoltarea capacității de analiză și sinteză a elementelor constitutive ale unui caz de violență cu care se confruntă orice specialist-intervenient pe traseul instituțional al victimei și/sau al agresorului.
- perceperea cazului în ansamblul său, constituit din informații, caracteristici, nevoi, trebuințe și resurse ale personajului central.

Materiale: foaie de flipchart pe care este desenat un iceberg sau reprezentată o piramidă împărțită în două părți suprapuse (partea văzută - vârful și cea ascunsă - baza), Fișa 3. Icebergul intervenției, Cutie cu puzzle. O masă. Studiu de caz (*Manualul pentru specialiști*, p. 147-150).

Consemn 1: Participanții sunt rugați să constituie un grup de lucru care se poziționează în jurul unei mese. În mijloc se pune foaia de flipchart cu reprezentarea icebergului/piramidei. Se „aruncă” în mijloc piesele de puzzle dintr-o cutie și se cere fiecărui participant să poziționeze în funcție de informațiile pe care le deține despre caz în limita responsabilităților profesionale, câteva piese unde

consideră ei, în partea vizibilă/vârf sau în cea ascunsă/baza.

Consemn 2: După ce toate piesele sunt poziționate aleatoriu pe imaginea de fundal, se solicită ca întreaga echipă să reconstituie imaginea de pe coperta cutiei de puzzle, fiecare încercând să poziționeze piesele sale în imaginea de ansamblu.

Observații: Icebergul/piramida se pune pe masă sau pe jos. Spațiul creat trebuie să fie destul de mare că să încapă toți participanții în jurul lui. Eventual se combină mai multe piese de mobilier sau în situații extreme se poate pune pe jos. Studiul de caz poate fi exemplificat din manual sau poate fi propus de participanți în situația în care ei au deja experiență de lucru consistentă.

Rezultat: Reprezentarea prin alăturare și/sau reconstituire a imaginii de ansamblu a unui caz de violență din perspectiva unuia sau ambilor beligeranți pe baza informațiilor pe care fiecare dintre intervenienți le deține (Icebergul/ piramida cazului).

Debriefing: Întrebările de moderare sunt adresate fiecărui intervenient în parte, astfel încât să își poată conștientiza și exprima propriile resurse și limite în cazul dat.

Activitatea 3. Nevoia de rețea /echipa multidisciplinară

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: Stabilirea/delimitarea unor roluri asumate prin natura atribuțiilor profesionale dar și a disponibilităților personale în cadrul unei rețele a serviciilor de sprijin pentru cazurile de violență.

Materiale: Fișa 3.Schema rețelei comunitare, *Manual pentru specialiști* - Cap. 10 Intervenția pe domenii profesionale / *Rolurile specialiștilor*; foi de flipchart, markere colorate, mese, scaune.

Metode: brainstorming, studiu de caz

Observație: Ca material de studiu auxiliar se distribuie participanților Convenția de la Istanbul de unde ei vor extrage modele de intervenție recomandate (protecție a victimelor, sancționare a agresorului).

Varianta A în care cursanții nu acoperă toate serviciile sau specializările din rețeaua de intervenție comunitară .

Consemn 1A: Se recomandă că material de suport manualul pentru familiarizarea tuturor cu rolurile fiecărui intervenient. Se solicită participanților să studieze individual timp de 10 din manual descrierea rolului specialiștilor cu accent pe rolul propriu în funcție de profesia pe care o are fiecare.

Consemn 2 A: Se conturează un tabel (pe flipchart sau pe ecran) cu rolurile fiecărui profesionist la care cazul poate să se prezinte și se face un brainstorming cu privire la acțiunile concrete ale fiecărui intervenient, notându-se în tabel fiecare element semnalat. Ulterior, rugăm câte un specialist pe domeniu să specifice care sunt limitele de competență conform deontologiei profesionale sau a legislației, regulamentelor etc. astfel încât să se evidențieze în tabel ce poate și ce nu poate face fiecare membru al echipei multidisciplinare.

Rezultat: Tabloul de ansamblu al potențialului de intervenție și al limitelor de competență a fiecărui profesionist din rețea/echipă.

Varianta B în care cursanții acoperă toate serviciile sau specializările din rețeaua de intervenție comunitară .

Consemn 1B pt grupa B

Se solicită participanților să se împartă în grupe mixte ca structură (în funcție de profesie sau de serviciul în care lucrează). Se dă spre analiză un studiu un caz ales de grup sau propus de formator.

Consemn comun: ambelor variante: să consemneze pe foi modalitatea în care se intervine. Fiecare grup prezintă propria intervenție. Se solicită celorlalți participanți să completeze/corecteze, după caz, răspunsul grupei active. Se procedează identic cu fiecare grup.

Observații: Numărul grupelor de lucru se stabilește în funcție de numărul total al cursanților dar ținând cont și de structura profilelor profesionale/ de servicii pe care le reprezintă. În situația în care nu acoperim toate serviciile dintr-o rețea, se sugerează lecturarea din manual a rolurilor specifice fiecărui intervenient înainte de a trece la analiza cazului.

Rezultat: Conturarea răspunsului coordonat al comunității de profesioniști în situațiile de violență semnalate în oricare din punctele de intrare a „actorilor principali” (victima/agresor) în sistemul serviciilor de intervenție și traseul pe care ei îl pot urma.

Debriefing: Faceți o legătură între experiența pe care ați avut-o și rolurile profesionale pe care fiecare dintre participanți îl are în sistemul rețelei locale sau în echipa multidisciplinară care abordează un caz de violență.

Activitatea 4. Planul de intervenție și cafeneaua comunitară/acvariul comunitar

Scop: Identificarea unui plan de intervenție concret, ca răspuns coordonat al echipei multidisciplinare.

Materiale: studiu de caz la propunerea participanților; Fișa 5A și Fișa 5B Model de plan de intervenție pe servicii (transcris pe foaie), foi de flipchart, markere colorate, mese.

Exercițiul 1 „Cafeneaua” echipei

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Consemn 1: Se solicită voluntarilor să prezinte succint un caz cu care s-au confruntat în viața profesională / la serviciul pe care îl reprezintă. Se trec pe flipchart cazurile propuse. Se supune la vot în grupul mare și se alege 2-3 cazuri reprezentative.

Consemn 2: se distribuie foi pe 2-3 mese și cel care a propus cazul se așează la masa respectivă ca să poată da relații despre caz la solicitarea membrilor echipei multidisciplinare.

Consemn3: fiecare profesionist trece pe la fiecare masă și consemnează pe foaia de flipchart care este intervenția pe care o poate face în cazul semnalat. Exercițiul se face până când toți participanții trec pe la toate mesele/cazurile și notează pe foaie propria intervenție. Se prezintă în plen fiecare caz cu Planul de Intervenție. La final se prezintă în plen Planul de intervenție rezultat.

Observații: Metoda recomandată este „cafeneaua”. Se pregătesc mai multe mese (pe roluri sau pe cazuri) cu markere și foaie de flipchart. Fiecare participant se oprește la o masă și consemnează ce consideră el că poate face ca intervenient și trece la următoarea masă. Participanții de aceeași profesie se pot întâlni la aceeași masă să discute pe marginea cazului până când cad de acord asupra posibilei intervenții pe care o consemnează pe foaie.

Exercițiul 2 „Acvariul” multidisciplinar

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Consemn 1: Se solicită voluntarilor să prezinte succint un caz cu care s-au confruntat în viață profesională / la serviciul pe care îl reprezintă. Se trec pe flipchart cazurile propuse. Se supune la vot în grupul mare și se alege un caz reprezentativ.

Consemn 2: În funcție de rezultat, se alege un caz spre exemplificare în joc de rol. Se așează două scaune față în față și se propune să ia loc pe ele primii doi actori, unul în rol de reprezentant al unui serviciu (profesionist) și celălalt în rol de beneficiar de serviciu (victima).

Consemn 3: Se începe dialogul dintre cei doi și se continuă până când cineva de pe margine intervine și ia locul profesionistului și continuă dialogul în stilul propriu. Exercițiul se face până când toți cei care doresc să intervină trec pe scaunul profesionistului și continuă dialogul cu victima.

Consemn 4: După ce participanții se reasează în semicerc, faceți un tur al grupului și dați posibilitatea fiecărui participant activ intrat în roluri să își exprime stările pe care le-a experimentat punând accentul pe cele trei coordonate: emoțional (trăire), cognitiv (gândire), comportamental (atitudine).

Observații: Metoda recomandată este „acvariul”. Două personaje sunt așezate față în față pe scaune, iar restul participanților formează un cerc în jurul lor. Personajul principal – victima – rămâne stabil dar are dreptul să își schimbe „povestea” în funcție de partenerul de dialog. Cercul profesioniștilor poate interveni în dialog pe rând, atunci când consideră fiecare că este oportun sau poate schimba ceva în abordare. Semnalul de intervenție este dat prin atingerea pe umăr a celui care stă pe scaunul profesionistului și se face schimb de locuri, dialogul continuând din punctul la care a fost întrerupt.

Recomandare: Formatorul sau observatorul vor scrie pe tablă principalele idei rezultate în urmă dialogului dintre victimă și specialiștii care ocupă rând pe rând scaunul din fața acesteia. La final pe tablă vom avea o listă de „intervenții”, sugestii, orientări, informații pe care victima le primește de la interlocutorii care reprezintă tot atâtea servicii cărora li se poate adresa.

După ce se încheie exercițiul, participanților li se cere să plasesse toate ideile enunțate /reperele în fișa planului de intervenție comun. La final, se prezintă planul de intervenție în fața întregului grup corelat cu schema rețelei comunitare (Fișa 4. Schema rețelei comunitare)

Rezultat: conturarea /completarea planului de intervenții coerent și coordonat a echipei multidisciplinare în ceea ce privește pașii de urmat de fiecare intervenient astfel încât să se coroboreze și să completeze pașii făcuți de predecesor sau de cel către care va referi cazul (circuitul victimei în rețeaua comunitară).

Debriefing: O scurtă dezbatere pe tema rolurilor profesionale cu resurse și limite cu accent pe un inventar al stărilor pe care le-au experimentat participanții în timpul exercițiului.

Activitatea 5. Funcționarea echipei multidisciplinare

Timp:

Exercițiul „Insula” între paradis și infern

Scop: Asocierea dintre etapele formării unei echipe (Ghid pentru formatori, cap.3) și cele ale devenirii unei relații de cuplu. Experimentarea etapelor pe care le traversează un grup/ o relație de la momentul inițierii ei până la momentul în care este limitată libertatea de mișcare/autonomia unui membru și acesta trebuie să negocieze, să decidă și să acționeze în consecință.

Materiale: mai multe coli de hârtie cât să acopere o suprafață suficient de mare pentru ca să dea posibilitate de mișcare tuturor participanților.

Consemn 1: Toată lumea se plimbă în sală și își imaginează că se află pe o insula frumoasă, pașnică, unde soarele încălzește atmosfera, cerul e senin, marea liniștită.

Consemn 2: Deodată se declanșează o furtună din ce în ce mai puternică amenințând cu valuri mari țărnul și care „înghite” bucată cu bucată (se rup bucăți de hârtie din perimetrul insulei). Se solicită participanților să încerce să rămână doar pe noul perimetru al insulei, delimitat de hârtii.

Consemn 3: după ce se domolește puțin, furtuna răbufnește și amenință din nou insula. Apa înghite bucăți mari din uscat (se ridică alte bucăți de hârtie) iar perimetrul insulei devine din ce în ce mai mic... se solicită participanților ca în condițiile date să încerce să se mențină pe insulă.

Consemn 4: după episoade de acalmie și după ce furtuna s-a tot repetat până când din insulă a rămas doar un perimetru mic, marcat de hârtie, se cere participanților să se străduiască să rămână pe insulă „măcar cu un picior”.Fiecare este liber să aleagă modalitatea în care o va face, cum va proceda casă rămână pe insulă; de exemplu: cei din mijloc se ghemuiesc, sau nu, ca să facă loc și altora, cei din cercul doi încearcă să se susțină unul pe altul sau nu, își caută loc să fie stabili fără să se sprijine sau să sprijine pe alții,

cei rămași în exterior se vor strădui să pună măcar un vârf de picior/pantof pe hârtie, posibil ca unii să nu suporte strânsarea și să se îndepărteze de grup, alții vor face tot posibilul să rămână, să se cațere pe ceilalți să sară peste grup sau să caute un loc de acces pe la picioarele participanților etc.

Observații: spațiul de mișcare trebuie să asigure un confort inițial tuturor participanților. Dacă cineva nu dorește să participe i se respectă decizia și rămâne pe margine ca observator. Doar perimetrul delimitat de hârtii este perimetrul insulei pe care se desfășoară exercițiul. În timpul „furtunii”, pe etape, formatorul ridică bucăți de hârtie micșorând din ce în ce zona disponibilă. În funcție de numărul participanților, episoadele de „Furtună” se repetă de atâtea ori de câte ori este nevoie pentru ca perimetrul insulei să devină doar atât de cuprinzător încât să încapă toți participanții cu un picior pe ea.

Rezultat: Conștientizarea stărilor pe care le-a traversat individul, pe cele trei planuri: fizic, psihic și atitudinal. Transformarea paradisiului de la începutul relației într-un coșmar la care trebuie să decizi singur cum să reacționezi. Activarea și identificarea unor patternuri comportamentale în situație de criză, atât ca individ care se plasează în rol de victimă versus abuzator, cât și ca profesionist implicat/nonimplicat în activitatea de echipă.

Debriefing: Faceți o legătură între experiența pe care ați avut-o și atitudinea față de munca în echipă și/sau patternul comportamental recunoscut. Dați posibilitatea fiecărui participant să își exprime stările pe care le-a experimentat, punând accentul pe cele trei coordonate: emoțional (trăire), cognitiv (gândire), comportamental (atitudine).

SESIUNEA 9

Principii de lucru în violență domestică

Activitatea 1. În oglinda timpului

Scop: Identificarea indicatorilor descriptivi ai comportamentului violent, credințe, convingeri, reacții emoționale, cognitive comportamentale și posibile alternative la comportamentul violent.

Materiale: Chestionar - Descriptorul comportamentului violent (vezi capitolul 10).

Consemn 1: Formatorul distribuie chestionarul tuturor participanților. Participanții sunt rugați să completeze în liniște foaia de lucru. Fiecare are dreptul la cât timp simte că are nevoie, fără a depăși un timp mediu agreeat de 30 de minute.

Consemn 2: După ce toată lumea a completat chestionarul, participanții sunt rugați să își aleagă un partener cu care simt că pot comunica bine și lejer și să-și aleagă un loc confortabil în sală. Formatorul recomandă diadelor formate să împărtășească timp de aproximativ 5 minute fiecare (10 minute per total) stările pe care le-a experimentat în timpul exercițiului și să își ofere feedback reciproc.

Observații: Specificați că fiecare participant are dreptul să împărtășească celuilalt doar ceea ce crede, vrea și poate. Dacă amintirea unui eveniment traumatizant este prea puternică și persoana nu vrea să împărtășească cu nimeni îi respectăm decizia. În acest caz participantul respectiv se poate retrage din grup, să își ia timp pentru sine, sau poate alege să rămână în grup, chiar să intre într-o diadă dacă dorește să asculte „povestea” colegului/colegei, să dea feedback, dar să nu spună nimic despre propria trăire. În acest caz, partenerul de discuție este întrebat dacă consimte la această formula de lucru. La final, chestionarele rămân la participanți. Se atrage atenția asupra principiului de confidențialitate și asupra limitelor în ceea ce privește deschiderea celor care apelează la servicii ca urmare a unui abuz.

Rezultat: Reamintirea unor evenimente violente în care a fost implicat dar pe care până acum poate le-a ignorat sau nu le-a analizat. Împărtășirea experienței trăite și schimbul de opinii, idei, receptarea unei alte perspective asupra aceluiași eveniment (punând accent cu precădere pe alternativa nonviolență pe care ar fi putut-o avea acțiunea amintită).

Debriefing: Participanții sunt întrebați cum s-au simțit în rolul de a împărtăși, în rolul de a asculta și de a da feedback. Formatorul atrage atenția asupra caracterului sensibil al împărtășirii unei experiențe traumatice, cu atât mai mult dacă aceasta este repetitivă. Dificultatea de a împărtăși experiența traumatică, sau dimpotrivă, nevoia de a fi ascultat, sunt atitudini care se dezvoltă în timp, în funcție de structura de personalitate și de istoricul fiecărei persoane.

Activitatea 2. Principii de lucru sau principiile unei vieți

Timp: 1 oră și 30 de minute pentru un grup de 12 persoane.

Scop: Cunoașterea principiilor active în prevenirea și combaterea violenței domestice în conformitate cu prevederile documentelor oficiale și a principiilor de lucru în servicii.

Materiale: Fișa 7. Principii de lucru în prevenirea și combaterea violenței domestice (versiunea A și B)

Consemn: Participanții sunt grupați pe 2 grupe. Formatorul distribuie fișa 7A la prima grupă și fișa 7B la a doua grupă. Participanții studiază materialul timp de 5 minute.

Grupa A - listează o serie de momente relevante din practica lor profesională în care unul sau mai multe dintre principiile prevăzute în *Strategia națională de prevenire și combatere a violenței domestice* au fost sau pot fi încălcate de către intervenienți.

Grupa B - după citirea principiilor exemplifică prin descrierea unor intervenții concrete (mesaje, dialog, informații, acțiuni etc.) când sunt respectate principiile de lucru cu victimele, promovate de

Rețeaua națională de prevenire și combatere a violenței asupra femeii.

Rezultat: Exemplificarea și transpunerea principiilor regăsite în documente, în activitatea profesională curentă. Identificarea modalităților de respectare sau de deviere de la aceste principii.

Debriefing: Se prezintă în plen rezultatul muncii fiecărei grupe cu accent pe exemple concrete din activitatea profesională când se respectă sau se încalcă principiile de lucru în acțiunile serviciilor de prevenire și combatere a violenței domestice. Se poate concluziona printr-o listare a principiilor agreeate și promovate de o echipa multidisciplinară.

Activitatea 3. Bateria mea

Timp: 1 oră pentru un grup de 12 persoane.

Scop: Identificarea elementelor care favorizează burnout-ul profesional și pe cele care facilitează recăpătarea echilibrului.

Materiale/ două foi de flipchart pe care este reprezentată câte o baterie /acumulator.

Metoda: Brainstorming

Consemn: Fiecare participant este rugat să enunțe cel puțin un lucru pe care îl simte ca factor favorizant al epuizării psihice în activitatea directă cu victimele violenței/agresorii și unul despre care consideră că își aduce aportul la reechilibrarea psihonoemoțională, situat în afara activității profesionale.

Observații: Formatorul notează în interiorul desenului bateriei elementele enunțate de participant. Elementele se trec pe desen astfel: la burnout de la plus către minus, la reechilibrare de la minus la plus .

Rezultat: Obținerea unui tablou cât mai complet pentru cele două etape pe care fiecare profesionist le traversează de-a lungul perioadei de lucru cu cazurile de violență domestică.

Debriefing: Participanții împărtășesc experiențe de lucru care în timp pot duce la epuizare, ceea ce se constituie în posibile semnale de alarmă pentru profesionist. Recomandarea în astfel de situații este ca fiecare să își ia un timp de refacere, de detașare de problemele de la serviciu. Se evidențiază nevoia de dezvoltarea unor mecanisme de adaptare – apărare care să ne ajute în momentele dificile din viața profesională. Se subliniază nevoia de supervizare periodică pentru a permite descărcarea tensiunilor acumulate în procesul de intervenție pe cazuri.

Activitatea 4. Casa mea = profesia mea

Scop: Exercițiul de încălzire, pornind de la experiența proprie, pentru identificarea principiilor însușite din familia de proveniență și cele asumate la maturitate.

Timp: 5 minute pentru desen, apoi consemnele se dau pe rând, la o diferență de 2 minute, și feedback-ul e scurt, axat pe modificarea sau nu a principiului din copilărie. Câte 3 minute de fiecare participant.

Consemn:

Pas 1. Cursanții primesc o coală albă și li se cere să deseneze pe ea casele în care au stat. 1.Cea din copilărie, 2.3.apoi celelalte și N cea în care stau în prezent.

Pas 2. Să-și aducă aminte de un eveniment de violență din perioada copilăriei.

Pas 3. Să descrie pe spatele foii așa cum au gândit/au simțit /au acționat atunci.

Pas 4. Să scrie cum ar gândi/simți/ acționa azi în această situație.

Pas 5. Să formuleze „un principiu de viață din copilărie” legat de violență și să reformuleze acel principiu acum în maturitate și ca specialist.

Pas 6. Fiecare să prezinte pe scurt propria situație. Cum au fost atunci, cum sunt azi.

Materiale creioane colorate , coli de desen

Rezultat: Realizarea unei evoluții pe baza maturizării, informațiilor, experienței și a învățării.

Debriefing: Participanții împărtășesc cu grupul momente cheie din evoluția lor profesională de la debut până în prezent. Prezentând desenul identifică mai ușor elementele cheie care au marcat evoluția profesională și le asociază cu anumite stări/gânduri/fapte care le-au însoțit.

Activitatea 5. Trec la colț (Burnout)

Scop: identificarea stării de „bine- rău„, la serviciu, de activism sau epuizare a energiei lor.

Material: Fișa 8. Recomandări pentru supervizarea în servicii specializate pentru victimele violenței în familie. Foaia cu instrucțiuni, cutie cu plastelină.

Consemn 1: Participanții primesc pe rând câte o hârtie, pe care au instrucțiunile: „Vă rugăm să mergeți în colțul camerei cu fața la cei doi pereți. Cât de aproape reușiți. Să închideți ochii și să vă gândiți la munca dvs. Puteți sta acolo până când vă clarificați gândurile și sentimentele. Permiteți-vă să simțiți!”

Consemn 2: Când se întorc spre grupă sunt aplaudați de grup. La întoarcerea spre grup formatorul le solicită să exprime sentimentul într-un cuvânt, de exemplu: bine, frică, singurătate, mulțumire.... Cei care au stat puțin formează grupa 1, iar cei care au stat mai mult formează grupa 2. La final, fiecare poate reprezenta sub forma unui simbol din plastelină starea pe care o resimte. Toate simbolurile se așează în mijlocul cercului format pe grupuri.

Metoda: discuție liberă pe tema nevoilor de supervizare pentru cei care interacționează frecvent în practica profesională cu cazurile de violență domestică.

Rezultate: Participanții realizează ce gândesc și ce simt față de propria activitate, iar din comportamentul propriu se poate deduce dacă iese lejer, dacă iese depresiv, sau iese vesel din colțul care reprezintă un spațiu de reflecție personală.

Debriefing: Se cere și se oferă feedback. Nefiind specificat pe instrucțiune, cât să stea, până când să stea. Cei care stau mult acolo, adesea sunt aproape de burnout, nu au energie de a ieși din situație, de a concluziona, de a se percepe clar pe ei înșiși, de a fi activi. Accent pe nevoia de supervizare pentru cei care lucrează nemijlocit cu cazurile de violență domestică.

SESIUNEA 10

Întrebări, aplicații, exerciții suplimentare pentru formarea echipei

Sesiunea 10 este o sesiune specială a cărei structură este lăsată la alegerea formatorului. În proiectarea sesiunii sub această formă (flexibilă) s-au avut în vedere următoarele aspecte:

- timp special alocat unei faze de întrebări-răspunsuri în scopul calibrării trainingului la nevoile participanților; lămurirea anumitor aspecte relevate de tematica trainingului și/sau apariția altor nevoi de formare pe parcursul trainingului.
- funcție de structura grupului de cursanți și de nevoile lor de formare, alocarea unui timp suplimentar pentru sudarea echipei multidisciplinare, perfecționarea abilităților de colaborare și cooperare în echipă.
- timp suplimentar alocat dacă o anumită tematică abordată în sesiunile anterioare este important pentru specialiști să fie detaliată/reluată (de exemplu, pentru un anumit grup de formare, în mod particular poate fi util să se dezvolte tema copiilor victime ale violenței domestice- în această sesiune se poate acorda acest timp).

Observație: Pentru a veni în sprijinul formatorilor, mai jos prezentăm cu titlu orientativ două activități ce au drept scop construirea și consolidarea echipei multidisciplinare de intervenție în violența domestică. Recomandarea noastră este să finalizați sesiunea 11 cu activitatea 2. prezentată mai jos. Experiența arată că activitatea propusă are un puternic impact asupra persoanelor implicate.

Activitatea 1.Cadența echipei – jocul cu mingile

Timp: 30 de minute pentru un grup de 12 persoane

Scop: Importanța respectării regulilor grupului și a rolului fiecăruia. Antrenarea participanților într-o activitate fizică prin care pot identifica modalități simple de menținere a ritmului de funcționare a unei echipe .

Materiale: 3-4 mingi de tenis, spațiu

Consemn 1: Participanții sunt rugați să formeze un cerc. Formatorul introduce prima minge în joc. Atrage atenția asupra unicei reguli a jocului, anume că fiecare va trebui să rețină de la cine a primit mingea și să strige pe nume pe cel căruia vrea să îi paseze mingea, pentru că la următorul circuit se va respecta regula (de exemplu: pasul 1: eu Ioana sunt strigată de Maria de la care primesc mingea; pasul 2. îl strig pe George către care arunc mingea; pasul 3 George primește mingea de la Ioana și numește pe Florin căruia îi pasează mingea etc.). Se exersează cu o minge până când toată lumea înțelege regula jocului și reține ordinea prestabilită.

Consemn 2: Formatorul dă startul jocului și introduce prima minge în grup după ce se asigură că regula este respectată într-un tur complet. Participanții aruncă mingea de la unul la altul în ordinea prestabilită, următorul introduce pe rând câte o minge în joc. Numărul optim de mingi intrate în joc este de 3-4 . Se lasă jocul să continue până când se va stabiliza cadența de prindere/aruncare a mingilor în grup.

Observații: spațiul de desfășurare trebuie să permită cuprinderea tuturor participanților și să fie îndepărtate eventualele obiecte fragile.

Rezultat așteptat: familiarizarea participanților cu regula jocului și acceptarea ei, astfel încât respectarea ei să genereze o anumită cadență a grupului , indiferent de câte „cazuri” intră în sistem.

Debriefing: Faceți o legătură între experiența pe care ați avut-o și atitudinea față de munca în echipă, autoritate, cooperare, colaborare, adaptabilitate.

Activitatea 2. Papucii buclucași

Timp: aproximativ 15 - 20 de minute la un grup de 12 persoane.

Scop: experiența lucrului în echipă și conștientizarea rolului echipei în atingerea obiectivelor.

Condiții de lucru și materiale: spațiu liber și un număr de eșarfe egal cu numărul de participanți.

Consemn faza 1: Formați un cerc, în picioare. Veți primi fiecare o eșarfă cu care vă voi lega la ochi după ce vă voi face instructajul.

Vă descălțați de pantoful din piciorul drept și-l veți pune în centrul cercului. Cu toții formați o echipă. Misiunea este simplă: trebuie ca în cel mai scurt timp posibil, legați la ochi, să vă recuperați propriul papuc și să vă încălțați. Câștigați doar atunci când întreaga echipă este încălțată și când după ce s-a încălțat și ultima persoană cineva strigă ”GATA”. Papucii nu vor dispărea din interiorul cercului, dar cu siguranță vor fi amestecați. Din momentul în care v-am legat la ochi, nu aveți voie să scoateți niciun cuvânt; cine va vorbi va fi eliminat din joc iar echipa sancționată. La semnalul meu eu voi porni cronometru iar voi veți porni în căutarea pantofului.

Observații: sunt legați la ochi (li se poate da indicația să se lege și singuri dar să nu trișeze: să nu vadă); se amestecă papucii, se pornește cronometrul și se dă semnalul START. Cronometrul se oprește când ultimul membru al echipei este încălțat cu pantofii lui.

Consemn faza 2: timpul vostru este acesta... Acum, reluăm activitatea, vă descălțați deci de același pantof și-l așezați în centrul cercului. Regulile sunt aceleași cu următorul amendament: înainte de a vă lega la ochi și a porni cronometrul, aveți la dispoziție 3 minute pentru a vă face o strategie de acțiune. Regulile le cunoașteți: ochii închiși, fără cuvinte, semnalul GATA, contracronometru. Sunt lăsați 3-4 minute pentru a-și stabili o strategie de lucru și se reia activitatea.

Observație: găsierea unei strategii, oricare ar fi ea, scurtează timpul de îndeplinire a sarcinii. Activitatea este amuzantă dar și frustrantă.

Debriefing: Formatorul scoate în evidență timpii diferiți. Poate lua câteva impresii la cald: De pildă: cum v-ați simțit în cele 2 ipostaze? (cu strategie și fără strategie); cum explicați timpul mai bun din cea de a doua încercare? Ce legături puteți face cu job-ul

vostru, cu echipa voastră multidisciplinară de intervenție în violența domestică?

În final, formatorul concluzionează printr-o analogie cu munca în echipă în violența domestică. Cu toții au aceeași misiune, dar dacă nu vor forma o echipă, cu o strategie, chiar dacă își vor atinge obiectivele vor face aceasta într-un timp sensibil mai lung și cu eforturi mai mari.

SESIUNEA 11 FINAL

REZUMAT:

- formatorul proiectează (slide) modelul 4MAT (Ghidul formatorului, p. 38) și face rezumatul trainingului trecând prin etapele 4MAT (reamintim, modelul 4MAT a stat la baza proiectării întregului training).
- în acest context este abordată problematica supervizării. Formatorul va explica în detaliu cum fiecare participant va beneficia în timpul imediat următor de 2 ore de supervizare on-line a activității sale din teren. Formatorul va oferi toate datele necesare, inclusiv planificarea supervizării și modul concret de realizare.
- sunt transmise (slide) mesajele principale ale trainingului.

Activitatea 1. Cercul complimentelor

Timp: 20-30 de minute

Scop: creșterea încrederii în sine și consolidarea echipei

Consemn 1: Începând de la x spre dreapta numărați 1,2,1,2...

Toți cei cu numărul 1 faceți un pas în față și formați un cerc cu fața spre exterior. Toți cei cu numărul 2 vă poziționați în fața unui coleg din cercul interior () cu fața spre cercul interior.

Consemn 2: Începând din acest moment, toți cei din cercul interior veți rămâne în poziție fixă și nu veți avea voie să vorbiți. Cei din cercul exterior veți începe cu colegul din fața voastră completând fraza: „În toată această perioadă (a trainingului n.a.) am văzut la tine și mi-a plăcut/ am apreciat la tine...” . Transmiteți un lucru pe care l-ați observat l-a colegul vostru și în mod sincer îl apreciați. La bătaia mea din palme, cercul exterior face un pas la dreapta și continuă cu aprecierea noului coleg.

Observație: Formatorul trebuie să fie atent pe de o parte la cercul interior, să nu vorbească (greu de crezut, dar oamenii primesc cu greu aprecieri/complimente și vor tinde să vorbească), iar pe de

altă parte la cercul exterior. Când fiecare ajunge în poziția inițială, se spune STOP.

Consemn 3. La semnalul meu, schimbați rolurile: cei din interior vor forma cercul exterior, „mobil și vorbăreț”, cei care au fost în exterior vor forma cercul interior. Exteriorul dăruiește, interiorul primește. Regulile sunt aceleași, la semnalul meu porniți.

Debriefing: Se cere un sharing; fiecare participant este invitat să identifice starea din acest moment; să spună cum s-a simțit când a dăruit apreciere și cum s-a simțit când a primit apreciere. Apoi se li se cere să facă o legătură cu tema trainingului (este de așteptat să facă referire la nevoia femeii victimă de a fi respectată, acceptată necondiționat, valorizată).

Observație: Această activitate (în care se utilizează tehnica oglinzii) generează emoții pozitive puternice. Este important să se aloce timp exprimării acestora.

În final formatorul concluzionează: toți oamenii au nevoie de apreciere; când se simt apreciați se simt valoroși și capabili să facă lucruri/schimbări. **Aprecieră oferă întotdeauna putere personală.**

Activitatea 2. „1+1+1” START – STOP - CONTINUI

Timp: 5-7 de minute

Scop: Stabilirea a 3 obiective pe care se va centra în perioada imediat următoare în implementarea celor învățate/clarificate în munca cotidiană. Acestea se vor discuta la supervizare.

Materiale: 2 foi / postituri – unul rămâne la cursant, unul se dă trainerilor (cu numele scris).

Consemn: Aveți 5 minute să reflectați asupra acestui training, ceea ce ati aflat nou, vi s-a confirmat sau ati înțeles în legătură cu felul în care vă desfășurați activitatea în violența domestică și abilităților voastre. Identificați un comportament nou pe care doriți să îl exersați, unul ineficient pe care îl stopați și unul eficient care

continuați să îl faceți. Notați cele 3 comportamente identificate pe o foaie/postit astfel:

START

STOP

CONTINUI

Observații: Formatorul poate da exemple (Stop – să mai judec în mintea mea victima când îi ascult povestea; Start – reduc timpul în care contactez alte instituții care pot ajuta; Continui – să fer suport emoțional victimei.)

Activitatea 3. Rețeaua formată de echipa multidisciplinară

Timp: 15 de minute pentru un grup de 12 persoane

Scop: Crearea sentimentului de apartenență la o comunitate profesională și socială, care se constituie într-o resursă de dezvoltare și sprijin pentru echipa multidisciplinară dar și pentru persoanele care apeleză la serviciile specialiștilor.

Materiale: un ghem de sfoară colorată.

Consemn 1: Participanții sunt rugați să formeze un cerc. Formatorul prezintă regula exercițiului: „capătul sforii rămâne la primul care vorbește, după ce împărtășește grupului două lucruri cu care pleacă de la formare: unul pentru el ca individ, altul pentru activitatea sa profesională, după care aruncă ghemul către un alt coleg ținând în mână partea lui de sfoară”.

Consemn 2 : Se face turul întregului grup, ghemul fiind aruncat de la unul la altul în funcție de preferințele participanților. După ce s-a conturat rețeaua și s-au împărtășit experiențele, se lasă firul ușor pe podea încercând să se mențină desenul conturat de traseul sforii.

Observații: în funcție de numărul de participanți se estimează mărimea ghemului. Experiența arată că un ghem de sfoară obișnuit, întreg, este de-ajuns pentru un grup de 20-25 de persoane. Cu cât grupul este mai mare cu atât distanțele dintre persoane după ce

rețin partea lor de sfoară, devine mai mică, pentru ca toți participanții să fie integrați până la final.

Rezultat : Conștientizarea și verbalizarea unor elemente relevante învățate în cadrul formării, atât pentru viața personală cât și pentru activitatea profesională. Accentul pus pe importanța rețelei din care face parte echipa multidisciplinară de intervenție în cazurile de violență domestică.

Debriefing: Se sugerează participanților să păstreze în memorie imaginea rețelei. Se pot face fotografii.

Activitatea 4.Sociometria finală

Timp: 15 minute

Scop: feedback participanților (prin metode de acțiune) și conștientizarea de către aceștia a gradului în care și-au atins obiectivele de formare.

Consemn 1: Voi așeza un scaun în acest loc. El reprezintă obiectivele voastre de formare, cele cu care ați venit în prima zi de training. La bătaia mea din palme vă rog să vă poziționați mai aproape sau mai departe de scaun, funcție de cum simțiți că au fost ele îndeplinite.

Observație: Se dă semnalul, cursanții se poziționează.

Consemn 2.Începând de la X, vă rog explicați în câteva cuvinte poziția pe care ați ales-o și cum a fost această experiență de training pentru voi.

Capitolul 9. Transferul cunoștințelor și abilităților în practică. Supervizarea și evaluarea

În metodologia de formare 4MAT, ultima etapă a ciclului învățării - etapa 4 *Implementare*, pasul 8 *Adaptarea creativă în practică* - încheie un demers de formare prin (vezi cap. 5):

	<p>Pasul 8:</p> <ul style="list-style-type: none"> - angajament de dezvoltare, aplicare în practică - evaluarea trainingului - o etapă de aplicare a cunoștințelor și abilităților dobândite în practica profesională - sesiuni de follow-up, feedback, coaching și supervizare.
---	---

În acord cu aceste cerințe de eficiență a unui curs de formare profesională, proiectul CONNECT a inclus o etapă de 1-2 luni de ***practică*** care urmează formării. În această perioadă, fiecare cursant beneficiază de suport din partea unui trainer cu care a lucrat la curs și ***supervizare profesională***, pe cazuri specifice și pe angajamentul de dezvoltare asumat la finalul cursului. Sunt asigurate 2 sesiuni de supervizare / beneficiar (2 ore), online. Website-ul proiectului va găzdui o platformă accesibilă doar echipei de proiect, formatorilor și specialiștilor cursați, pe care se va realiza un forum de discuții în care specialiștii beneficiari ai proiectului vor putea adresa întrebări, semnala studii de caz și beneficia de experiența și cunoștințele colegilor (intervizare) și supervizarea oferită de echipa de formatori formați în acest proiect.

Prin *Sudiul de evaluare a impactului* coordonat în cadrul proiectului de către partenerul norvegian TISIP împreună cu Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, Centrul de Cercetare Psihologică, se va măsura eficiența formării, care va permite îmbunătățirea *Programului de Formare Profesională* dezvoltat.

SECȚIUNEA IV.

DOCUMENTE SUPORT

Capitolul 10. Fișe de lucru

FIȘA 1. PRE / POST TEST

Precizați dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false:

1. _____ Violența familială afectează în mod preponderent femeile și copiii.
2. _____ Femeile au o contribuție importantă în apariția violenței familiale, prin comportamentul lor.
3. _____ Dacă victima are tăria și răbdarea de a suporta violența, în timp relația se va schimba și va deveni mai bună.
4. _____ Violența apare doar în familiile „cu probleme”.
5. _____ Caracteristica violenței domestice este faptul că apare doar în cadrul unui grup care îndeplinește funcții familiale.
6. _____ În cadrul relației violente nu există nici o perioadă de relaxare, este o tensiune continuă.
7. _____ Obstacolele ce împiedică femeia să iasă din relația violentă sunt numai de natură emoțională.
8. _____ Ignorarea/nerecunoașterea realizărilor propriilor copii nu constituie un abuz emoțional asupra lor.
9. _____ Violența familială este o problemă privată, nimeni nu ar trebui să se amestece.
10. _____ Toleranța crescută a societății față de actele de violență în familie favorizează comportamentul agresiv.

CHEIA TESTULUI

1. ___A___ Violența familială afectează în mod preponderent femeile și copii
2. ___F___ Femeile au o contribuție importantă în apariția violenței familiale, prin comportamentul lor.
3. ___F___ Dacă victima are tăria și răbdarea de a suporta violența, în timp relația se va schimba și va deveni mai bună.
4. ___F___ Violența apare doar în familiile „cu probleme” (sărăcie, alcool etc.)
5. ___A___ Caracteristica violenței domestice este faptul că apare doar în cadrul unui grup care îndeplinește funcții familiale.
6. ___F___ În cadrul relației violente nu există nici o perioadă de relaxare, este o tensiune continuă.
7. ___F___ Obstacolele ce împiedică femeia să iasă din relația violentă sunt numai de natură emoțională.
8. ___A___ Ignorarea/nerecunoașterea realizărilor propriilor copii constituie un abuz emoțional asupra lor.
9. ___F___ Violența familială este o problemă privată, nimeni nu ar trebui să se amestece.
10. ___A___ Toleranța crescută a societății față de actele de violență în familie favorizează comportamentul agresiv.

FIȘA 2. Tipuri de interacțiuni agresor – victimă și efectele asupra victimei (mesaje pentru cele 8 personaje)

Agresorul: Te lovesc fiindcă te iubesc.

Victima: Mă iubește, îmi dă atenție; aceasta este dragostea.

Agresorul: Ai pățit asta fiindcă o meriți. Ți-ai luat nasul la purtare.

Victima: O merit fiindcă sunt vinovată / nu sunt bună de nimic.

Agresorul: Așa o să vezi cine este șeful.

Victima: Trebuie să-l ascult, el știe întotdeauna mai bine.

Agresorul: Mă enervezi.

Victima: Mai bine tac, ca să nu iasă scandal.

Agresorul: Nimeni nu te va mai iubi ca mine

Victima: Dacă-l pierd, voi rămâne singură pentru totdeauna.

Agresorul: De fapt îți place asta (bătaia).

Victima: Dacă mă opun, mă bate și mai tare (sau mă părăsește).

Agresorul: Ești ușuratică și-ți trebuie o corecție.

Victima: Dacă vorbesc cu alt bărbat, se supără și mă bate.

Agresorul: Nimeni nu te va crede dacă o să vorbești.

Victima: Sunt singură și nimănui nu-i pasă.

Agresorul: Fac ce vreau cu tine, ești nevasta mea.

Victima: Are dreptate, el hotărăște.

FIȘA 3. Icebergul intervenției

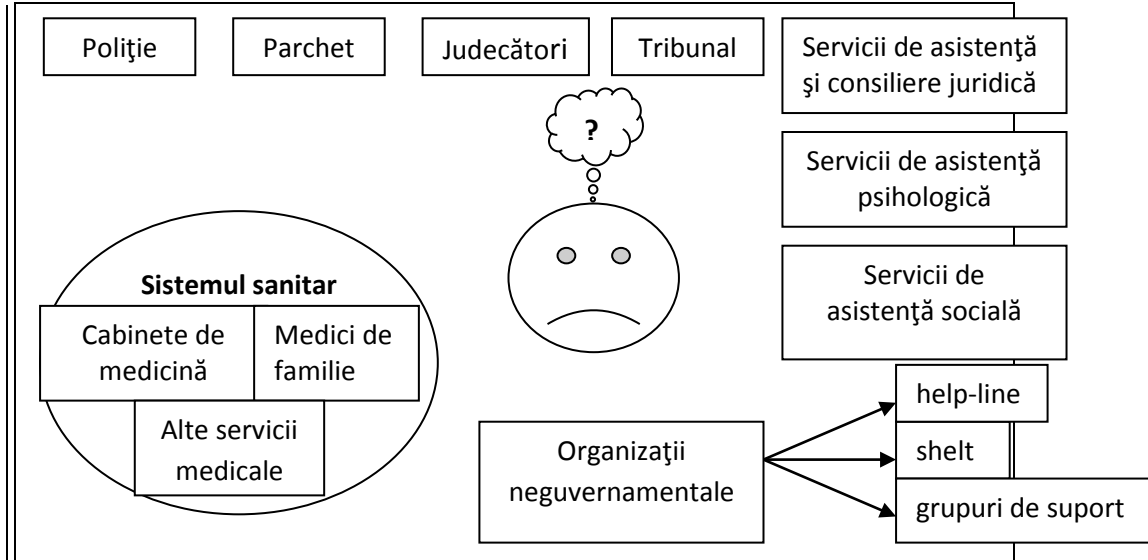
Partea vizibilă

1. Neînțelegerile din familie
2. Incapacitatea de a rezolva pe cale pașnică conflictele
3. Sărăcia
4. Consumul de alcool sau droguri

Partea invizibilă

1. Neacceptarea faptului că o altă persoană are dreptul la o viață personală sau poate face greșeli.
2. Obişnuința de a utiliza forța pentru a atinge un scop.
3. Considerarea problemelor de familie și a actelor de violență în familie drept un secret de familie. Violența în familie reprezintă un tabu social.
4. Lipsa protecției sociale și/sau legale pentru victimele violenței în familie.
5. Statutul de victimă, generează o stimă de sine extrem de scăzută. Agresorul obține avantaje și se afirmă pe sine cu prețul umilirii și subjugării victimei.
6. Inegalitățile de gen din societate, inclusiv cele economice. Bărbatul este principalul factor decizional în familie.
7. Relațiile ierarhice din cadrul societății.

FIȘA 4. Schema rețelei comunitare
Instituții implicate în prevenirea și combaterea violenței în familie

FIȘA 5.A Model de plan de intervenție pe servicii
Asociația Femeilor Împotriva Violentei

PLAN DE INTERVENȚIE

Data identificării	Problema	Scop	Sarcină	Acord	Data	Locație	Observații

FIȘA 5.B Model de plan de intervenție pe servicii

asociația pentru libertate
și egalitate de gen

PLAN DE INTERVENȚIE INDIVIDUALIZAT

Beneficiar/ă _____

Obiective:

O1.

O2.

O3.

Metoda de intervenție/Acțiuni/Activități (a se preciza și durata)

O1.

O2.

O3.

Metoda de evaluare și monitorizare

Prezentul Plan a fost convenit de comun acord, azi _____

Psiholog A.L.E.G.

Beneficiar,

FIȘA 6. Descriptorul Comportamentului Violent

Nume.....Varsta.....

SITUAȚIA :

Describe pe scurt (la alegere) un episod din viața ta în care:

- comportamentul tău a fost violent la adresa unei persoane din familie ...sau/și
- cineva apropiat a folosit violența asupra ta.

Prezintă contextul – localizare în timp și spațiu, cine a mai fost prezent ?

.....

STAREA CORPULUI TĂU (înainte și în timpul actului de violență)

- a. Expresii faciale (crispare, grimasă, încordare, rictus...)
- b. Senzații fizice (tensiune, temperatură, contracturi...)
- c. Gesturi și atitudini (inclusiv afirmații, tonul vocii, contact fizic, altele)

TRĂIRI : Ce emoții, sentimente ai avut în timpul acțiunilor respective ? (*altele decât FURIA –agresor / TEAMA – agresat*)

.....

GÂNDURI : Ce gânduri negative ai avut la adresa persoanei respective?

.....

INTENȚII: Ce ai dorit să obții prin comportamentul tău? (ca **agresor**) versus ce crezi că se aștepta de la tine să faci?(ca **agresat**)

.....

ACȚIUNI : Descrie pe scurt cum ai fost violent(ă) față de partener(ă) sau cum a fost partenerul(a) violent(ă) față de tine.

.....
.....

**CONVINGERI / CREDINȚE CARE ÎNSOȚESC
COMPORTAMENTUL TĂU :** unde, cum sau la cine ai observat și preluat asemenea idei, concepții, credințe ?

.....
.....

EFECTE : Ce impact a avut acțiunea ?

- ✓ Asupra ta
- ✓ Asupra lui (ei)
- ✓ Asupra altora (copii, rude, alții)

TRECUT/ PREZENT : Cum afectează violența din trecut situația prezentă ?

.....
.....

ALTERNATIVA : Cum s-ar fi putut rezolva situația conflictuală NONVIOLENT și cine ar fi avut PUTEREA să o facă?

.....
.....

STAREA PREZENTĂ: Cum te simți, ce gândești acum, după ce ai rememorat acest episod ?

.....
.....

FIȘA 7A. Principii de lucru în prevenirea și combaterea violenței domestice

Conform cu *Strategia Națională de Prevenire Și Combatere a Violenței Domestice*

1. **Principiul respectării demnității umane.** Fiecărei persoane îi este respectată demnitatea, prin evitarea atitudinilor și comportamentelor umiltoare și degradante.
2. **Principiul nondiscriminării și egalității de șanse.** Politica în domeniu va fi aplicată fără discriminare, având în vedere respectarea și promovarea drepturilor persoanelor afectate de violența în familie. Aceste drepturi sunt aplicabile în egală măsură cetățenilor români și cetățenilor străini aflați în mod legal în România, cu respectarea prevederilor legislației în vigoare, precum și prin asigurarea accesului liber și nediscriminatoriu al acestora la serviciile specifice destinate prevenirii și combaterii violenței în familie.
3. **Principiul promovării valorilor nonviolentei la nivelul comunității.** Cunoașterea gravității efectelor comportamentului violent la nivelul societății implică acțiuni concertate ale statului și societății civile în vederea schimbării paternului cultural în ceea ce privește toleranța populației la actele de violență în familie.
4. **Principiul responsabilizării.** Societatea modernă are nevoie nu numai de persoane capabile, active și înalt motivate, dar și responsabile față de sine, familie, prieteni, colegi, vecini, comunitate. Aceasta presupune responsabilizarea fiecăruia pentru problemele celorlalți, complementar cu responsabilizarea colectivității față de problemele și dificultățile cu care membrii săi se confruntă. Este vitală atât responsabilizarea agresorului pentru actele de violență comise, cât și a instituțiilor abilitate să intervină în rezolvarea cazurilor de violență în familie.

5. **Principiul participării.** Promovarea participării și consultării beneficiarilor la toate nivelele de decizie, printr-o abordare sensibilă la diferențele culturale, de vârstă și gen. Promovarea implicării comunității locale, în mod special a autorităților publice, pentru a identifica și a diagnostica în mod corect natura problemelor și a riscurilor.
6. **Principiul complementarității dintre prevenire și combatere.** Tratarea efectului fenomenului violenței în familie este costisitoare și prezintă riscul perpetuării problemei. Prevenirea violenței prin măsuri active și prin implicarea tuturor actorilor sociali constituie unul dintre dezideratele actualei strategii.
7. **Principiul securizării și protecției victimei.** Acest principiu, considerat esențial în orice demers întreprins pentru soluționarea cazurilor de violență în familie, garantează intervenția, în limita cadrului legal, prin acțiuni care să asigure inclusiv protecția fizică a victimei .
8. **Principiul centrării pe persoană.** Acest principiu presupune centrarea pe nevoile persoanei și implicarea ei activă în toate deciziile ce o privesc.
9. **Principiul parteneriatului.** Politica în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie trebuie să includă mecanisme parteneriale: grupurile și organizațiile reprezentative (comunitate locală, organizații neguvernamentale, organizații ale grupurilor cu risc etc.) trebuie implicate în procesul de proiectare a politicilor în domeniu.
10. **Principiul abordării multidisciplinare.** Asigurarea accesului beneficiarilor la servicii, în funcție de nevoile identificate într-o abordare multidisciplinară și multisectorială.

FIȘA 7B. Principii de lucru în violența domestică

Principiile de lucru în centrele de consiliere/adăposturi pentru victime, promovate de *Rețeaua națională de prevenire și combatere a violenței asupra femeii*

Principii de lucru pentru echipa multidisciplinară

- profesionalism
- personal instruit și plătit,
- număr adecvat de persoane,
- utilizarea eficientă și eficace a resurselor,
- calitatea înaltă =controlul calității
- păstrarea confidențialității informațiilor
- respectarea codului deontologic specific fiecărei profesii
- relație de respect și încredere reciprocă între profesioniști și între profesioniști și persoanele asistate.

Valori și principii transpuse în practică

1. Abordare centrată pe situația și nevoile femeilor
2. Abordare nondirectivă, ci de susținere
3. A provoca cu grijă/atenție
4. Construirea unei relații de încredere
5. Flexibilitatea serviciilor
6. Conștientizarea și menținerea limitelor
7. Principii nediscriminatorii
8. Femeile lucrează cu și pentru femei.

Nevoile femeii din partea lucrătorilor în servicii

- Să fie valorizată și respectată
- Să fie tratată ca egală
- Să înțeleagă complexitatea violenței domestice și a efectelor ei
- Să o înțeleagă
- Să nu o judece
- Să o trateze ca persoană cu diferite nevoi
- Să o sprijine, dar să nu se identifice cu ea
- Să o confrunte/provoace cu grijă

- Să fie de încredere, conținători și unitari în abordare
- Să nu-i spună ce să facă, ci să o ajute să ia deciziile ei
- Să-i faciliteze dezvoltarea, progresul/evoluția, schimbarea și împuternicirea/dobândirea puterii.

Recomandări pentru profesioniști în interacțiunea cu victimele

- suntem clari și consistenți în ce afirmăm
- respectăm persoana și nu o umilim sau jignim
- demonstrăm limpede cum orice formă de violență implică tendințe de putere și control
- facilităm creșterea și schimbarea clienței
- recunoaștem onest că noi toți, uneori, ne comportăm urât și spunem sau facem lucruri prostești, ofensatoare, jignitoare; pentru toți, adevărata provocare este de a ne da seama și a înțelege prejudecățile și conduita inacceptabilă. Acest pas, „de a ne da seama”, este absolut necesar pentru a ne putea schimba
- ne reamintim valorile și concepția care stau la baza muncii împotriva violenței domestice.

Potențial și limitele profesionale

- să accepți cu adevărat că depinde de victimă să preia controlul asupra vieții ei
- să-i acorzi timp și spațiu pentru clarificare/înțelegere, dezvoltare, schimbare etc.
- să-i dai informațiile necesare pentru ca ea să poată decide în cunoștință de cauză
- să o ajuți să exploreze posibilitățile
- să o ajuți să prelucreze ce anume o înfrânează de a ieși din relația violentă
- să accepți că poate face alegeri pe care tu le consideri “greșite” sau periculoase
- să fii în continuare acolo pentru ea, indiferent ce alegeri face.

FIȘA 8. Recomandări pentru supervizare în servicii specializate pentru victimele violenței în familie

- ✓ toți lucrătorii în servicii pentru victime au nevoie de supervizare;
- ✓ interesul superior al clientelor/beneficiarelor primează; excepție fac situațiile în care este amenințată siguranța supervisorului. supervizarea este mandată de politica/regulamentul agenției/angajatorului;
- ✓ supervizarea se bazează/realizează în urma unui contract negociat care trebuie să aibă prevederi referitoare la rezolvarea conflictelor;
- ✓ supervizarea se realizează pe bază de regularitate și constant;
- ✓ supervizarea promovează dezvoltarea personală și profesională a supervizaților, responsabilizarea, creșterea autocontrolului și puterii personale;
- ✓ supervizarea promovează o practică antidiscriminatorie și anti-opresivă;
- ✓ supervizarea ține cont de cultura și genul social al participanților;
- ✓ supervizarea este o responsabilitate comună;
- ✓ supervizarea se realizează prin modalități de învățare ale adulților;
- ✓ supervizarea consideră consultarea - atunci când este nevoie - cu privire la chestiuni legate de gen, cultură, orientare sexuală și identitate, dizabilitate, religie sau vârstă.

Bumbuluț, S., Horia, C., Beldianu. I. (în curs de publicare) *Transfer de bune practici la nivelul serviciilor pentru victimele violenței domestice.*

FIȘA 9. Chestionar de Evaluare a Riscului

CAADA-DASH Chestionarul de Identificare a Riscului, o versiune scurtă lansată în România

Numele victimei

Data:

Numărul de identificare al cazului

Durata

<p>Vă rugăm să explicați că scopul acestor întrebări vizează protecția și siguranța victimei. Bifați căsuța dacă factorul este prezent. Vă rugăm să utilizați căsuța de observații de la finalul formularului pentru a extinde oricare dintre răspunsuri.</p> <p>Dacă sursa principală de informații nu este victima vă rugăm să bifați în coloana din dreapta.</p>	Da	Nu	Nu știu	Sursa informațiilor, dacă este alta decât victima (ex.: polițist)
<p>1. Ați suferit leziuni în urma acestui incident? (Specificați ce fel de leziuni și dacă este prima leziune)</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	☐	☐	☐	
<p>2. Sunteți speriată? De ce anume vă temeți?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	☐	☐	☐	
<p>3. Vă simțiți controlată în viața dvs. și/sau izolată de familie/prieteni? (Menționați vă rog 2,3 exemple în vederea identificării tipului de control existent: telefon, relația cu familia/prietenii, banii).....</p>	☐	☐	☐	

4. Ați avut sau aveți gânduri de sinucidere?	☐	☐	☐	
5. V-ați despartit sau ați încercat să vă despărțiți de.....(numele abuzatorului/torilor) în decursul ultimului an?	☐	☐	☐	
6. Sunteți însărcinată sau ați născut recent (în ultimele 18 luni)?	☐	☐	☐	
7. Cât de des ați fost abuzată? ☐ zilnic ☐ la 2/3 zile ☐ săptămânal ☐ lunar ☐ la câteva luni ☐ de 2 ori pe an ☐ 1 dată pe an ☐ 1 dată la câțiva ani ☐ este prima dată ☐ s-a mai întâmplat acum foarte mult timp (10-15 ani)	☐	☐	☐	
8. Abuzurile s-au agravat în timp în intensitate?	☐	☐	☐	
9. A folositvreodată arme sau obiecte pentru a vă răni/amenința?	☐	☐	☐	
10. V-a amenințat partenerul/a vreodată că vă omoară pe dvs. Sau pe altcineva? (Dacă da, bifați pe cine). ☐ Dvs. ☐ Copiii ☐ Altcineva - specificați	☐	☐	☐	
11. A încercat partenerul/a să vă stranguleze/sugrume/sufoce/înece?	☐	☐	☐	
12. Există vreo altă persoană din familia lărgită care v-a amenințat sau de care vă este teamă? (Dacă Da, precizați cine și de ce). 	☐	☐	☐	

<p>13. Știți dacă partenerul/a a rănit pe altcineva (Specificați pe cine, inclusiv copii, frații, rude în vârstă)?</p> <p>☐ Copiii ☐ Alt membru al familiei ☐ Cineva dintr-o relație anterioară ☐ Altă persoană (specificați).....</p>	☐	☐	☐	
<p>14. Există aspecte financiare?</p> <p>☐ dvs. sunteți dependentă financiar de(pierderea locului de muncă, alte aspecte financiare);</p> <p>☐ partenerul este dependent financiar de dvs. (și-a pierdut locul de muncă, alte aspecte financiare);</p>	☐	☐	☐	
<p>15. În cazul unor acte viitoare de violență există un loc sigur în care să mergeți ?</p> <p>Specificați unde:</p>	☐	☐	☐	
<p>16. A avut partenerul/a, în trecut, probleme cu medicamentele (prescrise sau altele), drogurile, alcoolul, sănătatea mentală sau locul de muncă? (Dacă da, specificați și oferiți detalii relevante.)</p> <p>☐ Medicamente/droguri ☐ Alcool ☐ Sănătatea mentală ☐ Loc muncă</p>	☐	☐	☐	
<p>17. A amenințat partenerul/a că se va sinucide sau a încercat vreodată?</p>	☐	☐	☐	

<p>18. Știți dacă partenerul/a a avut vreodată probleme cu poliția?</p> <p>Dacă Da, rugăm precizați:</p> <p>☐Violență domestică ☐Violență sexuală ☐Alte violențe ☐Alte infracțiuni</p>	☐	☐	☐	
<p>Total răspunsuri afirmative</p>				
<p>A se avea în vedere de către specialist: Există alte informații relevante (oferite de victimă sau de specialist) care ar putea să crească nivelul riscului? Aveți în vedere situația victimei în ceea ce privește dizabilitățile, abuzul de substanțe, problemele de sănătate mentală, bariere culturale/lingvistice și minimalizarea situației. Este dispusă să coopereze și să vă accepte ajutorul?</p> <p>Descrieți:</p> <p>Aveți în vedere ocupația/interesele agresorului – ar putea acestea să îi ofere acces la arme?</p> <p>Descrieți:</p> <p>Care sunt prioritățile principale ale victimei cu privire la siguranța acesteia? Descrieți.....</p>				
<p>Credeți că și copiii din familie sunt expuși riscului? Da/Nu</p> <p>Dacă Da, vă rugăm să confirmați dacă ați făcut o sesizare pentru siguranța copiilor către D.G.A.S.P.C.: Da/Nu</p> <p>Data la care s-a făcut sesizarea</p>				
<p>Observațiile specialistului</p>				

BIBLIOGRAFIE

1. Antal, I., László, E. (2015) *Studiul de evaluare a necesităților de formare a specialiștilor cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice și a celei bazate pe deosebirea de sex*, Cluj (nepublicat).
2. Antal, I., Crisan, E., Pura, A. (2013) *Perspectiva profesioniștilor*, în I. Antal, M. Roth și G. Creazzo (coord.) *În Spatele Ușilor -Violența Domestică și Sistemul De Justiție*, Cluj, Presa Universitară Clujeană, pp.102-119.
3. Boria, G., Muzzarelli, F. (2009) *Incontri sulla scena. La psicodramma classico per la formazione e lo sviluppo nelle organizzazioni*, Milano, FrancoAngeli.
4. Bumbuluț, S., Horia, C., Beldianu. I. (în curs de publicare) *Transfer de bune practici la nivelul serviciilor pentru victimele violenței domestice*.
5. Fundația Sensiblu, AFIV-Artemis, IEESR, A.L.E.G (2013), *Studiu exploratoriu privind serviciile sociale pentru victimele violenței în familie*, <http://www.fundatiasensiblu.ro/wp-content/uploads/2013/08/Studiu-la-nivel-national-servicii-sociale-violenta-in-familie-decembrie-2013.pdf>, accesat în data de 12 august 2015.
6. Dotti, L. (2002) *Forma e Azione. Metodi e tecniche psicodrammatiche nella formazione e nell intervento sociale*, Milano, FrancoAngeli.
7. JSI Research & Training Institute (2007) *Domestic Violence Policy in Romania: Support to the National Coalition Against Violence 2002 – 2006*, Bucharest, Romania, disponibil online la http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadm195.pdf accesat la data de 12.10.2015 (traducere și adaptare)
8. Knowles, M. (1973) *L'apprenant adulte*, Paris, Ed. D'Organisation.

9. Lindeman, E.C. (1926) *The Meaning of Adult Education*, New York, Mac Graw Hill.
 10. McCarthy, O'Neill-Blackwell (2007) *Hold on, you lost me! Using learning styles to create training that sticks*, Alexandria, VA, American Society for Training & Development.
 11. O'Neill-Blackwell (2012) *Engage: the trainer's guide to learning styles*, San Francisco, John Wiley & Sons.
 12. Toffler, A. (1973) *Șocul viitorului*, București, Editura politică.
 13. Yalom, I.D., Leszcz, M. (2008) *Tratat de psihoterapie de grup, Teorie și practică*, București, Editura Trei.
 14. Wiener, R. (2015) *Training creativ. Sociodrama și consolidarea echipei*, București, Editura Vellant.
- *** <http://violentaimpotrivafemeilor.ro/>
- ***<http://hrmanageronline.ro/hr-strategic-2015-contribuie-la-realizarea-planului-strategic-de-resurse-umane/>
- ***www.aboutlearning.com